ముసల్దాని ముల్లె

- గడెప్ప లక్ష్మిపతి

"వో నాయినా..... మన సందుగ, ముల్లెలు అన్నీ ఎక్కిచ్చినవా....?"

"ఆc..... అన్నచ్చినయ్....సందుగ అవ్వదగ్గరుండాలె సూదు.... నువ్వున్నకాణ్ని మీద పెట్టు. "

"అయ్యో, జరంత పక్కకు జరుగు. నన్ను గట్ల పోనీయి- రాయే పోరీ దబదబ...."

"ఏందవ్వా- గుమ్మటం తీర్గ తొవ్వల నిలబడ్డవ్? లోపట్కి పోయెటోళ్లను పోనీయవూ?"

"ఇగో.... మంచిగ మాట్లాడూ.... ఇంకెటు బోవాలె? ఆడ మొగోళ్లున్నరు. కనబడ్తలేదా....?"

"వారీ.... వీశ్వనాతమూ.... శెల్లె శెయ్యిపట్టుకో.... ఛత్రి బద్రం సుమా...."

"అయ్యయ్యో... ఏంకలీగం.....మీ యిండ్లు పాదుగాను... బట్టసూసు కుంటనే తొక్కుకుంట నడుత్తాంద్రు... పలారాలు, సద్ది బువ్వ మైలపడి పోవట్టె...." "గంత నీటుకమైతె ఎట్లనమ్మో... బస్సు టాపుమీన ఎయ్యక పోయినవ్.... లేకుంటె బతుకమ్మ శిబ్బివెత్తుకున్నట్టు నీనెత్తిమీద పెట్టుకోనుంచుకో.... ముట్టుడు కాకుంట ఉంటది నీ బోనం కుండ..."

"మారాజువు మంచిగనె మాట్లాడుతవ్... మీ సామాన్లన్నీ మీదనే యేశినవా...? జరసూసుకుంటన వుండుపుంద్రంటె ఏందేందో మాట్లాడబడ్తివి..."

"ఈడ మనుసులు నిలబడేందుకె జాగలేదంటె నువ్వేందో బుట్ట అన్నొరుతానవ్ గ పక్కకు సీటు కిందికి దొబ్బు నీ సద్దిమూటను."

"దొరా... మీ సీటు మీద గీ సంటోన్ని కూకుండ బెట్టుకుంటవా...?"

"ఎహెఁ...ఈడ మాకె ఇర్కుటంగున్నది. బస్సు కదిలినంక సూద్దాం మాగు..."

"ఏందయ్యో.... నీ సుట్టకంపు రుమాలు.... నువ్వూ.... వో పటేలా.... నిన్నే.... గా కట్టె కింద పండబెట్టు... మాకండ్లు పోగొడ్తవా ఏంది...."

"అయ్యో బాంచను... కాళ్లు జరంత గటు జరుపు. గొంగడి కిందేసుకుని కూకుంట."

"అరే... హుస్సేన్.... పీఛెకొ ఈ సీట్ ఖాళీహైక్యా...?".

"జీఁ నహీఁ... మై ఖుద్‌ఖడాహుఁ..."

"అగ్గో... మంచిగనె ఉన్నది యవ్వారం... ఈ సీటు నేనాపిన. సంచిపెట్టిన. లేలే..."

"టికెట్... టికెట్.... ఏ బీడీ తాగేసారూ... బీడి ముక్క ఆవలపారేశి జల్దిన పైసల్దియ్ ఏడికిబోవాలె. ..?"

"యేములాడకు... మూడుఫుల్..."

"వంద రుపాయలనోటా...? శిన్ననోటే యిచ్చినవ్. అయిదువందల రూపాయలనోటు ఇయ్యకపోయినావ్... ఆఁ.... ఎవ్వలెవ్వలు జెప్పు. ఈ పిలగాడు ఎవ్వల కొడుకు...?"

"మా సంటోడే... నా కొడుకు..."

"ఈ పిలగాన్కి గూడ టికెట్టు తగుల్తది. హాఫ్ టికెట్...."

"గింత శిన్న సంటోనికి టికెట్టేందయ్యో... నాలుగేండ్లు నిండలే దింకా..."

"సంకకెత్తుకోని పాల్జీకుతాండు అన్నొడికోను... ముంగట చెకింగ

యితది. నువ్వూ నేను ఇద్దరం లోపట్కి అయితం. ఇగలీస్కో టికెట్లు... మూడుఫుల్ ఒక హాఫ్. మిగిలిన పైసలు దికెటప్పుడు తీస్కో... ఆఁ.... టికెట్లు ఇంకా...."

"నాంపెల్లికి రెండు...."

"ఇగపట్టు... మంచిగ చేతులోపట్టుకో... గాలికెగిరిపోతయి... లోపట్కిపో.... ఓఁ యెనుకున్న పెద్ద మనుసులూ.... వో పచ్చంగి పిలగా... అన్నా.... వోకద్దరు కమీజా... లోపటికి నడువుండ్రి... వో దుబాయి బనీనూ.... నీకే... అరె లోపట్కి పోండ్రివయ్యా అంటే మీక్కాదా... అటు దొబ్బకపో... ఊఁ.... గట్ల... ఆఁ.... మీది సార్ ఎక్కడికి....?"

--మక్కకంకులు...లేత మక్కకంకులు....లేతకంకులు....గరంగరం కంకి.... రూపాయికొక్కటి...

--వోఁ మనిషీ... ఇగగా సారాకొట్టులోనే కూకుంటవా.... నీ బొందపెట్ట. నీ తాగుడు పాడుగానూ... వో గొండ్లోల్లన్నా.... ఇగసాలు పొయ్యకు....

---ఎహెఁ.... ఆడిదానా... ఏం వదుర్తానవ్. ఇంక పొద్దుగూకలె.... బస్సు కదుల్తలేదు....

---బస్సులు నిండి పోయినై.... ముంగటి బస్సు కదుల్తాంది... పోరగండ్లు సలికి వొనుకతాండ్రు. . ఇంక లక్కన్నెసత్తవా.... ఊళ్లళ్ల, వాడలల్ల కల్లు దుకాండ్లు, సారాకొట్టులు... మా సంపాదనంత మీరే జుర్రుకోబడితిరి. ఇక్కడ గీసలిల, వానల వాగొడ్డున గూడ మమ్ముల పీక్కుతినుడేనా.... ఈడ సార దుకాండ్లు పెట్టకపోతేనేం.... మీ ఇండ్లల్ల పీనుగులెల్ల...

---మేం బలిమీటికి పోత్తానమా... ఉద్దెర ఇత్తానమా.... నీ బంగారం మంచిదిగాక మమ్ముల తిడతానవేందమ్మో.... ఏయ్ ఇక పోవయ్యా.... నీ పెండ్లం వొర్రుతాంది....

---వో అన్నలారా... ఎక్కడున్నరో... మీరు మెరుపోలె రాబడితిరి, పోబడితిరి... మా గోసలు గిట్లనె ఉండె...

--- సాబాసుపల్లి... సంకెపల్లి... నాంపల్లి... శాంతీనగర్... యేములవాడ... అగ్రహారం... సిరిసిల్ల... జప్పన ఎక్కుండ్రి- ఆల్సం జెయ్యక... ఇగ బస్సు కదుల్తది... వో అన్న ఏడికి....? ఎంతమంది?.. . సర్వీసు ఎక్కుండ్రి... ఊహూం.... ఒక్క నిముషం గూడ ఆగుదులేదు. మీరు ఎక్కడే ఆల్సం... సర్కారు బస్సుకన్న ముంగటపోతది.... చార్జీ తక్కువ....

"హలాల్ జేసిన కోడిపెట్టోలె వొర్రుతాండు ఆ కిలీండరుగాడు... ఇంక ఎంత మందిని ఎక్కిస్తడో... అరగంటాయె... ఇక ఉర్కుతది అంటాండు. కాని గట్లనెడుంటాది..."

"మన బస్సుల మాత్రం తక్కువ మందున్నారా... ఇంకా ఎక్కనె బట్టిరి... ఈ జనం ఇంకో రొండు బస్సులచ్చినా సరిపోవు...."

"కండక్టరు సారూ... ఇగరైట్ జెప్పరాదు.... ఆవల మొగులు మూసుకత్తాంది మళ్లా..."

"హన్నా.... నువ్వెక్కి కూకోంగనె బుయ్యిమని ఉర్కాల్నా...? ముంగట మందున్నరు. ఇంకయిదు నిముషాలాగారె...."

"గీ ముసురు తగ్గి తలుగ... ఎంత కట్టమచ్చె... కోత కచ్చిన పొలాలు, పొట్టమీదున్న నారు మునిగిపోయె... అంతటా బురద ఇసుక మేటయేసిపాయె... ఇగ ఈ యేడు ఏం తింటం? బువ్వ దొర్కుతదా...?"

"అగో... గా గుట్టకింది ఊళ్లు సూడు. ఇండ్లు ఇండ్ల తీర్గలెవ్వు. సచ్చిన గొడ్లు వరదలల్ల కొట్టుకపోతానై. ఏడి వొడ్డున చేండ్లు, ఎలాలు అగుపడ్తలేవు, అబ్బ... ఈదరగాలి పాడుగానూ. య మ కొరుకుతాంది.... తాడిచెట్లు యియ్యరమయ్యర ఊగుతానయ్. కరంటు తంబాలు నేలమీది కొరుగుతానయ్...."

"ఇగో నిన్నె.... వాళ్లేందో మంచి ముచ్చట మాట్లాడుతాంటె నువ్వేందో కునికిపాట్లు పడుతానవు... రాజవ్వ ఇల్లు చెర్వు కిందనె ఉన్నది. ఎట్లున్నదో కూడూ, కొంపా... ఈ ముసురు ఎన్నొద్దులుంట దోగా పదూకున్నసారునడుగు...."

"వాయుగుండం తీరందాటి పోయి, బంగ్లాదేశ్ వేపు మళ్లింది. క్రమంగా గెరువిస్తుంది. ఈ రోజు చెదురుమదురుగా జల్లు- లేదా ఓ మోస్తరు వర్షాలు కురవవచ్చు అని వాతావరణ సూచన రేడియోలో..."

"రైట్... రైట్... డోరేసుకొండయ్యా.... గట్టిక... తాకతులేనట్టు..."

"గేర్లపడింది... మళ్లాపిందు డ్రైవరు..."

"ఏమైంది... ఖాదర్ భయ్యా... రైట్..."

"ఎవతో ముసల్ది... పగ్గీబుడ్డి... అడ్డమచ్చింది... బస్సెక్కుతట...."

"అయ్యా బాంచన్... పందు ముసల్దాన్ని... నన్ను జరంత ఎక్కనీయి. గీ మూటలు గటు తొయ్యిబిడ్డా..."

"ఇప్పటిదాంక ఏంజేశినవ్... బస్సు కదిలెమోపుకు ఉరికత్తనవ్... ముంగటి బస్సుల ఎక్కకపోయినవ్.."

"గండ్లనె ఎక్కిన బాంచను. ఎక్కి కూకున్నంక, బస్సుకదిలెటప్పుడు జెప్పిందు ఆకివీండరు దెశమంతుడు... బస్సు యేములాడకేనట.... యెములాడల దిగిపో-- అక్కణ్నించి సిరిసిల్లకు మస్తుబస్సులుంట యట.... నాకు దెల్వదట... వాని మొకంకగ్గి తలుగ... ముందుగాల సిరిసిల్ల దాంకపోతదని జెప్పిందు..."

"సరె... సరె... జల్దిన లోపల్కిపా...గా ముల్లెలు... ఎన్నో... తాను దూరకంతలేదు మెడకోడోలు అన్నట్టుంది... ముల్లెలు సీటు కిందికి దొబ్బి... ఎవ్వల కాళ్లకాడనన్నకూకోపో..."

"ఆగోసూడు... ఇంకిద్దరు ఎక్కిండ్రు... కళ్లద్దాలసారు... వెనుక పెద్దసూటుకేసాయన... ఆ సూటుకేసు [illegible]బెట్టుడో... ఏడ

నిల్సుంటడో..."

"సాయికుమార్ సార్... హల్లో... ఇట్ల రండి... ఇక్కడ కూర్చుందురుగానీ..."

"ఎవ్వరు... వోహ్... వేణుగోపాల్ నువ్వా... సంతోషం... ఎడారిలో ఒయాసిస్సులాగా అబ్బ... ఏం ప్రయాణమో ఏమో... చాలా అవస్థలు పడ్డాను. మూడు గంటలనుండి కూర్చునే విరామం దొరక లేదంటె నమ్ము... జనం అప్పుడే నిండిపోయి కదుల్తోందా బస్సు... సంతగోల... కాందిశీకుల శిబిరంలోలాగా వుంది బస్సులో పరిస్థితి.... నేనిక్కడ కూర్చుంటాను... ఇంకో సీటున్నదా... కొంచం అడ్జస్టు అవుదాం... ఈయన సుందరరాజుగారు... కరీంనగర్‌లో పరిచయమయారు. థర్మల్ పవర్ స్టేషనులో ఇంజనీరుట... సిరిసిల్లకు వస్తున్నారు... ఈ రూటు కొత్తట..."

"నేను ఇవతలి వొడ్డెక్కినంక మూసా మీరు వాగులోంచి ఏరు దాటించెవాడి సహాయంతో నడుచుకుంట వస్తున్నారు. సరిగ్గ గుర్తుపట్టలేకపోయిన. లేకుంటె మీరొచ్చెదాంక వొడ్డు మీద ఆగెటోడిని- ప్రసాద్... పాపను కాళ్లమీదికి తీస్కొని... ఆసార్‌ను కూర్చోనీయి. స్మాల్ అడ్జస్టుమెంటు. ప్రసాద్ నా కొలీగ్. హార్డు వర్కర్... జీనియస్. గ్రూప్‌వన్ మెయిన్ పేపరు పాసయాడు. పింకి అప్లర్ణకూతురు. కాలేజిలో ఆమె మా జూనియర్.... అదుగో ఆమె ముందు వరసలో కూర్చున్నది.."

-- ఒకని గిరాగీ మరోదు గుంజుకోవద్దు. మనం మనం లొల్లిపెట్టుకోవద్దు. ఇగసాలు. ఆకరి బస్సు ఇంకోటత్తదేమో... అదొక్కటె సూద్దాం. పొదుమూకినంక ఏట్లెకు దిగద్దు...

---ఊళ్లె ఎందుపుల్ల దొర్కుతలేదు. ఇయ్యాల్టి కట్టానికి ఈ ముప్పయి రుపాల్‌సాలు...

---అగో ఆకరి బస్సు కొదురుపాక వొడ్డుకచ్చింది... నువ్వు జెప్పన

అటుపోమైసన్నకు జెప్పు. ఒకందొకడు గిరాకి గుంజుకోవద్దని... ఇగ గట్టివాన కొట్టెటట్టులేదు. నీళ్ళు బాగ గుంజినయ్. మన వొడ్డు దాటిచ్చెకూలీ ఈ రోజుతో ఆకరు. రేపు జనం మన అవుసరం అడుగరు. వాళ్లె ఏరుదాటుతరు....

---రాయమల్లి బాలింత... వాడు సమ్మయ్య ఇంక ఈడనె ఉన్నాడా... ఎన్ని ట్రిప్పులు కొట్టిండో... వాని కాలుకు నెత్తురు కార్తాందా... నీర్నాగుంబాము గిట్ల కరిసిందా... ఆ... ఇంగిలీకం ముల్లు కుట్టిందా... ఏందీ... ఇప్పుడు మంచిగనె ఉన్నాడు గద...

---మనిషికి మూడు రుపాలకంటె తక్కువ ఒప్పుకోవద్దని జెప్పిన. లగేజి వుంటె ఇంకో రొండురుపాల్... కక్కుర్తి గాడిది కొడుకులు... వాడు యలమంద రుపాయికె ఉర్కిండు. వాగుల అటురికి ఇటురుకి నెరిపడ్డడు. అయితేంది యాభయి రుపాయలదాకా సంపాయించిండు...

---రోడ్డు డ్యాం మరమతు ఎల్లుండి మొదలయితదా... అయితె మానె... ఆకూలీ మనకు కాకపోతె ఇంకెటు పోతది... ఎహె... ఊకె జగడం పెట్టుకోకుండ్రి... ఒకనికి అయిదెక్కువ మరోనికి అయిత్త క్కువ... ఏందీ... గడ్డీ సొప్పా... అని ఉన్నగొడ్లగురించి సోచాయించకు. జప్పన షావుకారి దగ్గర్కిపో... ఎడ్లాలు కొనుక్కోవాలి...

"ఈ కూలీలు- వాగు దాటించె తెనుగోళ్లపని బాగుంది... ఈ వంతెన ప్రతియేడూ కూలిపోవాలనీ, తుఫాన్లు- వరదలు ముమ్మరంగా సంభవించాలనీ దేవుడ్ని వేడుకొంటారు కాబోలు... ఆహా... బస్సు కదిలినాక ఫ్రెష్ గాలివీస్తోంది. ఏం రొచ్చువాసన, ఏం నీచుకంపు... ఈ ప్రాంతంలో రోడ్ల స్థితిగతులు, బస్సుల పనితీరు ఇంత అధ్వాన్నంగా ఉందేమిటి-? మామూలు సందర్భాల్లోనైనా బస్సులు సజావుగా ఉంటాయా... లేక క్రిక్కిరిసిన రద్దీతో చేపల మార్కెట్టులా ఇలాగె ఉంటాయా...?"

"కష్టజీవుల గురించి అంత సినికల్‌గా మాట్లాడకండి సార్...

స్థిరమైన ఆదాయం లేని గ్రామీణ పేదవర్గాల బతుకులు ప్రకృతి వైపరీత్యాల మూలంగా చాలా అస్తవ్యస్తమవుతాయి. సీజనల్ వృత్తిగా దేన్నయినా వాళ్ళు చేపడతారు- పొట్టపోసుకోవడానికి. ఏరుదాటడం మన అవసరం- దాటించినందుకు వాళ్ళు శ్రమకు మూల్యం అడగడంలో తప్పేమిటి? ఇక మీరన్న ప్రాంతాల అసమాభివృద్ధి. కొన్ని ప్రాంతాల కంటె మరి కొన్ని ప్రాంతాలు, ఒక రాష్ట్రం కంటె మరో రాష్ట్రం బాగా వెనకబడి వుండవచ్చు... అసలు మన దేశమే వెనుకబడ్డ- అభివృద్ధి చెందుతున్న- దేశం... అభివృద్ధి చెందిన దేశాలతో పోల్చుకుంటె మనం శాస్త్ర సాంకేతికంగా సాంస్కృతికంగా కనీసం యాభయి ఏళ్ళు వెనకబడిపోయాం... సో... ఇప్పుడు మీరు దేన్ని చూసి వాపోతున్నారో- ఆ స్థితి- జనరల్ గా భారతదేశ ఆర్థిక, సామాజిక పరిస్థితి...?"

"మీ భాష బాగున్నది... సాయికుమార్ గారిది ఇంకా బాగుంది... ఈ ప్రాంతపు మాండలికం యాసలేకుండా స్పష్టంగా వుంది. మీలాంటి విద్యావంతుల, సాహితీవేత్తల, మేధావుల పరిచయం కల్గి కంపినీ దొరికినందుకు చాలా సంతోషం...."

"మా సాయికుమార్ మాస్టారు పేరున్న రచయిత... శుద్ధగ్రాంధికం, వ్యావహారికం, అన్నీ ప్రాంతాల మాండలికాలు అవలీలగా రాస్తారు... అనర్గళంగా మాట్లాడతారు. సాహితీ సదస్సుల్లోకి ప్రత్యేకించి మేస్టారి ఉపన్యాసాలకోసమె వెళ్లెవాడిని... ఆయన రచనలు చదవండి... తెలుస్తుంది..."

"ఆ...ఆఁ... సార్ గురించి విన్నాను. పేపర్లలో చూశాను. కాని ఆయన రచనలు చదివే భాగ్యం కలగలేదు... మీ తెలంగాణా కథల్లో, రచనల్లో ఎక్కువ మాండలికం వాడతారు... ఎరికేనా, మాయిల్లయమె, జెప్పన, యిగ్గుడు, గుంజుడు, నూకుడు, మందలిచ్చుడు- లాంటి పదాలు మాబోటి కోస్తాంధ్రా వాళ్ళకు అర్థమయి చావవు. ఈ పదప్రయోగాలున్న రచనలు చదవాలంటె ఏదో పరభాషా పుస్తకం చదువుతున్నంత ఇబ్బంది ఫీలవుతాను. ఈ మధ్య సినిమాల్లో, టీవీ సీరియళ్లలో ఈ

మాండలికాన్ని విరివిగా వాడుతున్నారు... గమ్మత్తయిన కొన్ని పదాల అర్థాలు నా భార్య నన్నడుగుతుంది... నాకే తెలీదు నేనేం జెప్పను..."

"తెలుగు గడ్డమీది చాలామంది ప్రముఖ రచయితలు, సాహితీకారులు ఆయా ప్రాంతాలలోని మాండలికాలను తమ రచనల్లో విరివిగా వాడారు. గిడుగు, గురజాడ, రావిశాస్త్రి, ఇంకొందరు రాయలసీమ రచయితలు; ఒకానొక రకమైన ప్రిజుడిస్ మూలంగానో ఏమో- నేటి పండితులు కొందరు తెలంగాణా యాస వినడానికింపుగా ఉండదంటారు. ఈ ధోరణి కావాలని ఒక ప్రాంతీయ భాషా సంస్కృతిని కించపరచడమన్నట్టె... కొందరి దృష్టిలో ఈ యాస కేవలం వినోదం కోసమే- విని, మాట్లాడుకుని అనుకరించి నవ్వుకోడం కోసమే... మీ మధ్య సినిమాల్లో టివీల్లో- మీరన్నట్టు- ఈ మాండలికాన్ని కృతకంగా వాడి మరీ వికృతం చేస్తున్నారు. మీరు ఓపెన్ మైండెడ్‌గా గమనిస్తే ఈ మాండలికంలోనూ, మిగతా మాండలికాల్లో లాగానే- చక్కటి నుడికారం, జాతీయ పదబంధాలు, సజీవత కనుక్కోగలుగుతారు..."

"మీరు బాగా చెప్పారు. నేను ఊరికేనే నా అభిప్రాయం వెలిబుచ్చాను. నాకేమీ ప్రెజుడిస్ లేదు సుమా... ఇకముందు వీలు చూసుకుని మీ కథలు తప్పక చదువుతా."

"సాయికుమార్ సార్... ఏమిటి విశేషం... మీ టూర్లు ఎక్కువగా హైదరాబాదు, లేదా మద్రాసువేపు ఉంటాయికద! ఈ తుఫాను హోరులో ఇటువేపు... సిరిసిల్ల వేపు... బయలు దేరారేమిటి? అర్జంటుపని అయివుంటది..."

"ఔనోయి, వేణూ, ఇప్పుడు రిలీఫ్‌గా ఉందయ్యా... థ్యాంక్స్... అనుకోని ప్రయాణం అర్జంటుగా తగిలింది... సిరిసిల్లకు సాబాసుపల్లి మీది రోడ్డు డ్యాం రాత్రి వరదకు కొట్టుకు పోయిందని కరీంనగర్ బస్టాండులోనె తెల్సుకున్న. బోయినపల్లిమీది కెల్లి వేములవాడ వైపుగా వద్దామనుకున్న కానీ. ఆ రోడ్డూ- ఏదో బస్సు బురదకాలువలోనో

పొలాల్లోనో కూరుకుపోయినందువల్ల ఆ రూట్ జామ్ అయిందట, బస్సులు నడుస్తలెవ్వట. ఇక ఏం చెయ్యాలో అర్థంకాలేదు గంటాగినాక కంట్రోలర్ నడిగితే చెప్పాడు... వాగు మీద వరద తగ్గిందనీ, పడికట్టు రాళ్లు తేలినాయనీ, నది దాటించే తెనుగోళ్ల సాయంతో ప్రయాణీకులు ఆ వొడ్డుకూ ఈ వొడ్డుకూ నడుస్తున్నారనీ... అలా మెరుగయిన పరిస్థితుల దృష్ట్యా తమ డిపో బస్సులను కొదురుపాక వొడ్డు వరకు నడుస్తాయనీ, సాబాసుపల్లి వొడ్డునుంచి సిరిసిల్ల లేదా కామారెడ్డి డిపో బస్సులు నడుస్తాయనీ డిపో మేనేజర్ చెప్పాడు. ఎటువంటి ఒడిదుడుకులయినా ఎదుర్కొని గమ్యం చేరుకోవడం ముఖ్యం అనుకొనని రడీగా ఉన్న బస్సెక్కేశాను..."

"ఇలాంటి పరిస్థితి మీకెప్పుడూ ఎదురైవుండదు. పొంగి పారలేవా గుదాటడం..."

"ఔను. ఇదో విచిత్రమైన అనుభవం. నన్నువాగు దాటించినవాడు నల్లగా, మొరటుగా హెర్క్యులస్ లాగా ఉన్నాడు. నా బ్యాగు, బూట్లు వాడు నెత్తిమీద పెట్టుకుని, నిలువెత్తుకంటె పొడవున్న కర్రతో లోతు చూస్తూ నాకు మరో చెయ్యి ఊతంగా ఇచ్చి సంకోచం లేకుండా తనను అనుసరించమన్నాడు. జలజలమంటూ సుళ్ళు తిరుగుతూ, నురగలు కక్కుతూ చల్లగా మురికిగా ప్రవహిస్తున్న వాగులోకి దిగి నడవాలంటె ముందు జంకిన మాట వాస్తవం. ఏటిమధ్యలోకి వచ్చినంక గజ్జలదాకా నీళ్ళు వచ్చినై. చల్లగా కొరుకుతూ వేగంగాపారె వరద... ఈదర గాలి... వళ్ళు తూలిపోతున్నట్టుగా జలదరింపు... కాళ్లకింది మెత్తటి ఇసుక నున్నగా జారిపోతోంటె చక్కిలిగింత... గమ్మత్తయిన అనుభూతి... 'స్వీట్ ఆర్ ది యూజెస్ ఆఫ్ అడ్వర్సిటీ' అనిపించింది. ది సీనరీస్, దిఅబ్‌స్ట్రాక్ట్‌వ్యూ ఆఫ్‌ద డిస్టెంట్ ఆబ్‌జెక్ట్స్ అగెనెస్టు ద బ్యాక్‌డ్రాప్ ఆఫ్‌దమర్కీ స్కై... ఆర్ రియల్లీ ఇన్స్‌పైరెటివ్... సకాలంలో గమ్యం చేరుకుని, పనిపూర్తి చేసుకున్నాక రాత్రికి మూడ్‌బాగుంటె. ఈ అనుభవం మీద పోయమ్ లేదా స్కెచ్ రాస్తాను. దిట్రావెయిల్స్

ఆఫ్‌ది పీపుల్, ఎస్పెషల్లీ ఆఫ్‌దపూర్ మాసెస్ హూస్ లైవ్‌లీహుడ్ హాజ్‌బీన్ డ్రాస్టికల్లీ రెంబెడ్ బైది రాత్ ఆఫ్‌ది స్టార్మీనైట్... మీద ఆనక కథ రాస్తాను..."

"నెల రోజులక్రితం మీ ఫోటో దినపత్రికల్లో చూశాను సార్... కత్తిరించి పెట్టుకున్నాను... అదేదో సందర్భం గుర్తు రావడంలేదు..."

"యూనివర్శిటీవారి ఆర్థిక సహకారంతో నా పుస్తకాలు రెండు అచ్చువేయించాను. 'పుడమితల్లి' అనే కవితా సంకలనం, 'ఎత్తినపిడికిలి' అనే కథానిక సంకలనం. పుస్తకాల ఆవిష్కరణ సభ రాజధానిలో పెద్ద ఎత్తున జరిగింది... ఆ సందర్భంలోనివె పత్రికల్లో ప్రచురితమైన ఫోటోలు..."

"ఓహోఁ... అదా సంగతి. కంగ్రాట్యులేషన్స్‌సార్... వారం కిందట బుక్‌లిస్టులో 'కొత్తపుస్తకాల' వరసలో వాటిని చూశాను. రెండు పుస్తకాలు కొన్నాను. మా లైబ్రరీలో ఉంచేందుకు మా ప్రిన్స్‌పాల్ గార్ని ఒప్పించాను. కథలు- సూపర్- అంతర్జాతీయంగా గుర్తింపురావాల్సిన కథలవి. పోయిట్రీ గొప్పగా వుంది. కాని నాకు కొన్ని కవితలు అర్థంగాలేదుసార్..."

"మరోమారు చదువు... ఫ్రీవర్సే కదా..."

"ఊహూఁ... లాభంలేదు... బుర్ర కెక్కలేదు. ఉండండి... ఒక కవితలో కొన్ని వాక్యాలు డైరీలో రాసుకున్నాను... చిరిగిన ప్రపంచపటం మూడో ముక్కలో బురద బాటల మీది స్త్రీలు కనుబొమలు దిద్దుకోరు- ఊరుమ్మడి నూతిగట్టు మీద ఖాళీ చెంబుల్లాగా కూర్చుంటారు వారు ఓపికతో- కృష్ణవేణి జడ పాయపాయలో ఆశను తురుముకుని- నీటి అద్దంలోకి లోతుగా చూస్తారు- తమ కళ్ళల్లోని తడికోసం.... ఈ వాక్యాలు వివరించండి."

"కథలోనైతె శైలి, శిల్పం, నిర్మాణం, ముగింపు ఉంటాయి. ఇవి పాఠకునికి సూటిగా అర్థమయేలా ఉంటాయి, వస్తువు, వర్ణన కాని

కవిత్వంలో కొచ్చేసరికి- కొంచం మేధోపరమైన కసరత్తు అవసరమవు తుంది. కవిత్వంలోని భాష సహజవాపనకు, అనుభూతికి, ఆలోచనకు తాకేలా వుండాలి. ఇది సాధించేందుకు కవి భావ చిత్రాలు, ప్రతీకలు, ఉపమానాలు విరివిగా వాడతాడు. భారత్ మూడో ప్రపంచదేశం..... ఇక్కడి స్త్రీలు పాశ్చాత్య వనితల్లాగా ఫ్యాషనబుల్‌గా ఉండరు. హక్కుల కోసం పోరాడరు. వంటపాత్రల వలె ఓపికగా పడి వుంటారు ధరిత్రివలె. తరతరాల చరిత్రలో మార్పురాని భారతస్త్రీ స్థితి గతుం గూర్చిన భావన అది...."

"థాంక్స్.... అర్థమయింది. మీ దృష్టిలో రచయితల వర్గీకరణ....?"

"రచయితలైనా, కళాకారులైన నా దృష్టిలో రెండు రకాలు. ఒక రకం ప్రభుత్వపక్షం, మరోరకం ప్రజల పక్షం. ప్రజల పక్షాన ఉన్న కళాకారులె జీవిత వాస్తవికతను ప్రతిఫలిస్తారు."

"పాశ్చాత్య రచయితలకు, మన రచయితలకు పోలికలు- భేదాలు ఏమిటి....."

"నా అభిప్రాయం ప్రకారం- వెస్ట్‌లో రోమాంటిసిజం, అస్తిత్వవాదం అధివాస్తవికతావాదం ప్రబల ధోరణులు జాక్ లండన్, స్విఫ్ట్, ట్వెయిన్ లాంటి వాళ్లు తప్ప- అక్కడ ఎక్కువ మంది ఎలైటిస్ట్ సాహిత్యమె, సృష్టించారు. మన దగ్గిర పేడిల్ ప్రజానీకానికి సంబంధించిన సామాజిక స్పృహ ఉన్న రచనలె ఉత్తమ తరగతికి చెందిన సాహిత్యంగా గుర్తించబడుతున్నాయి."

"సంకెపల్లి.... సాబాసుపల్లి.... దిగెటోళ్ళు జల్దిన రాండ్రి....."

"బస్సు పూరాగ ఆగనీయి... ట్రంకు పెట్టె ఇగో... వాన బాగనె పడుతుంది..."

"ఇక ఎవలులేరా... రైట్... డోరు గట్టిగముయ్యి.... ఎట్లనయ్యా... మాంసం కూర తింటలేవా... అగ్గదీ... రైట్...."

"ఉత్తగనె బుర్రుబుర్రు మనిపిత్తాందు. కదిలిత్త లేదు బస్సు..."

--యాడిదాకా సిరిసిల్లకా... జల్దిన సైకిళ్ళు మీదేసి ఎక్కుండ్రి... ఏమేం సాపలు వున్నాయ్...

--గీబుట్టలు, తోపెలలు పట్టుకో... కొమురా ఎక్కురా... నేను సైకిళ్ళు అందిస్త

--జెల్లలు, కొర్రమట్టలు, పాపెర్లు... ఎన్ని కిలోలయితయి.... గంతగనమెక్కడదర... ఇచ్చెరేటు జెబ్బు... అన్నీ తీస్కుంటం...

"మంచోడెవున్నదు డైవరు సాబు... బస్సు ఆపుకుని నిమ్మళంగ సాపల బేరం జేత్తాందు."

"వో ఖాదర్ భయ్యా... ఏమైంది ఏంజెత్తానవ్..."

"జనం యేగిర్తపడితే నీకేందయ్యా ఆంజనేలూ... పచ్చాపలు... మంచిగున్నాయ్ వాగుల పట్టిండ్రట బేస్తోళ్ళు... సిస్తం మాట్లాడిన... చెరో కిలో తీస్కుందాం...."

"సరే... మంచి పని జేశినవ్. నీ నీసుముచ్చుబుద్ది పోనిచ్చుకోలేదుగ తోపెలలు గూడ మీదనె ఎయ్యుమన్జెప్పు. ఈడ జాగలేదు, లొల్లి...."

"అబ్బ ఇంకెంతమందిని ఎక్కిస్తవయ్యా... ఇండ్లవూపిరి తిరుగుత లేదు. అబ్బ కాలుష్యం... బురద... వాననీళ్ళు... ఇప్పుడు చాపల కంపు..."

"నల్గురు దిగిండ్రు... ముగ్గురం పట్టమా... ఏం జెయ్యాలె బాపనయ్య పంతులూ ఎవ్వల పొట్ట తిప్పలు వాళ్ళయి. మీరు గుళ్లో పూజలు చేయించుకుంట, మంత్రాలు సదువుకుంట సంపాయిస్తరు. మాదిగ ట్లకాదు కద... మా జీవనం గిట్ల... పోశెట్టీ తోపెలలు ఎగిరిపోకుంట గట్టిగ కట్టినవా... కండక్టర్ రైట్..."

"అంకుల్... కిటికీ తెరవరా... బయట వడగళ్ళు పడతాను... ఐస్... ప్లీజ్..."

"వద్దు... నీ గాయం తడి అవుతుంది. ఇన్‌ఫెక్షన్ అయే ప్రమాదముంది... ఐనా ఇప్పుడు వడగళ్ళు... నువ్వనె మంచుముక్కలు ఈ వర్షంలోరావు... అవి సమ్మర్‌లో వచ్చె వర్షంలో పడతాయి. అదెలా అని అడగకు. అదో థర్మోడైనమిక్ థియరీ. ముందు ముందు నీ హైయ్యర్ క్లాసుల్లో మీ సైన్స్ టీచరు నడిగి తెలుసుకో..."

"అమ్మాయి తలకు గాయమెలా అయింది...?"

"స్కూలు బిల్డింగు కూలింది. అదృష్టవశాత్తు ఎవరికి ప్రాణాపాయం జరగలేదు."

"ఈ భారీవర్షం మూలంగా ఎంత ప్రమాదం జరిగింది... అబ్బ..."

"తప్పు వర్షాలది కాదు. బిల్డింగు కట్టించిన కంట్రాక్టరుది నేరం. డబ్బు సంపాదించెద్యేయంతో గబగబ బిల్డింగు కట్టించి అదేదో విద్యా నికేతన్ అనే బోర్డు పెట్టి స్కూలు వోపెన్ చేసిన యజమాన్యానిది తప్పు... నాసి రకపు కట్టడాలు... అవినీతి..."

"సరె... ఆ బిల్డింగు నాసిరకపు కట్టడం అందాము... మరి ఈ వాగు మీది వంతెన?"

"ఇదీ అదేసార్... ఇది కొట్టుకుపోవడం నా ఎరుకలో నాలుగోసారి. దీని ప్లాను స్ట్రక్చర్, మెటీరియల్‌లో ఎన్నోలోపాలుండాలి. లోపాలేమిటో ఇంజనీర్లకు తెల్సి ఉండాలి. కాని... మళ్ళీ మళ్ళీ కట్టాలి... తమ జేబులు నింపుకోవాలి... వాళ్ళ ఆలోచన అది...."

"మీరనె నాసిరకపు కట్టడాలు- లో స్టాండర్డు డిజైనులు- ఇవి కంట్రాక్టర్ల ఉద్దేశపూర్వక తప్పిదాలు కావుసార్... అధికార్లు టెండర్లు జారీ చేస్తారు. లోయస్టు కొటెషన్‌కు కంట్రాక్టు అవార్డు చేయబడుతుంది. తక్కువ ఖర్చుతో పని నిర్వహణలో ఉన్నది లోపమంతా. ఉదాహరణకు నేను పని చేస్తున్న థర్మల్ స్టేషనులో వర్కులు చెపుతాను. మెకానికల్ రిపేరు వర్కులు, సివిల్ వర్కులు తక్కువ కొటేషన్‌కు ఇస్తారు సంబంధిత ఇంజనీర్లు. వ్యయం గురించి తప్పుడు

అంచనా వేస్తారు. నిపుణులు. ప్రభుత్వానికి, కంపెనీకి ఏదో ఉపకారం చేస్తున్న భ్రమలో ఉంటారు వీళ్ళు. ఫలితం- ఏడాది తిరగకుండానె మెషీన్లు, వాల్వులు మళ్ళా రిపేరుకు వస్తాయి..."

"యూ ఆర్ రైట్... తప్పు నిపుణులదయినా, అధికార్లదయినా, కంట్రాక్టర్లదయినా ఫలితం అదే... వీళ్లందరూ ఒకే హారంలోని పూసలు. అవినీతి, బంధుప్రీతి అన్ని రంగాల్లో వేళ్ళూనుకుని ఉన్నది. ఈ కరప్షన్ ప్రక్షాళన అయితేనే దేశం బాగుపడ్డం లేదంటారా?...."

"మీ వాదన చిత్రంగా ఉది... దేశం బాగుపడ్డం లేదంటారా?"

"ఎందుకు లేదు... బోల్డంత అభివృద్ధి చెందుతోంది. వ్యవసాయోత్పత్తుల పెరుగుదల నాలుగు పాయింట్ అయిదు శాతం, దేశవాళీ పారిశ్రామికోత్పత్తుల పెరుగుదల ఎనిమిది పాయింట్ నాలుగు శాతం- గత సంవత్సరం కంటె ఈ సంవత్సరం ఎంతో మెరుగు అని ప్రభుత్వ ప్రకటన. కానీ అల్లుడి నోట్లోశని అన్నట్టు ఆరు పాయింటు ఆరు ఉండే ద్రవ్యోల్బణం ఇప్పుడు పదమూడు పాయింటు ఆరుశాతానికి పెరిగింది? జాతీయాదాయం- మూడు లక్షల నలభై ఆరువేల తొమ్మిది వందల తొంభైనాల్గు కోట్ల రూపాయలు. తలసరి ఆదాయం నాల్గువేల రెండువందల యాభై రెండు కోట్లరూపాయలు. జనసంఖ్య తెలుసా. ఎనభైనాల్గు కోట్లు, ఇక విదేశీ అప్పు- అరవై మూడు బిలియన్ డాలర్లు- మన రూపాయల లెక్కల్లోకి వస్తే రెండు లక్షల అయిదువేల కోట్ల రూపాయలు. మన స్థూల జాతీయోత్పత్తిలో యాభై ఏడు శాతం! మరో ప్రగతి... నిరుద్యోగుల సంఖ్య ఎంతో తెలుసా... రెండు కోట్ల ఎనభై లక్షలు. ఇవి మచ్చుకు కొన్ని గణాంక వివరాలు... ఇదీ మన ఆర్థిక పరిస్థితి..."

"ముసల్దాన... పెద్ద పెద్ద ముల్లెలేసుకుని ఎటు బయల్దెల్లినవ్... ముసలోడు యెంబడిలేడేంది?..."

"ఇంకెక్కడి ముసలోడు బిడ్డ... పోయినేడు మట్టిల కల్సిపోయిండు.

నన్నెప్పుడు తీస్కపోతాడో దేవుడు... ఏం పానమో... మొండి పానం... కాటికి కాళ్లు సాపుకున్నా రెక్కలకట్టం తప్పుతలేదు... మల్లెప్పుడో... కొడుకును, బిడ్డను సూద్దామని సిరిసిల్ల పోతాన. మనుమలు, మనుమరాండ్లు కళ్లల్లమెదుల్తాండ్రు..."

"నిజంగా మొండిపానమె ముసల్దాన్ని. అమ్మో దీని ధైర్యం పాడుగాను. గన్ని ముల్లెలు మోసుకుంట వాగులకెల్లి ఒక్కతే దాటచ్చింది...."

"ఏం జెయ్యాలె బిడ్డ... నా దగ్గర ఎక్కువ పైసల్ లెవ్వు. ఐనా ఓ పొలగాడు ఉత్తగ దాటిత్తనన్నడు, ఐతె గిరాకీ తగ్గేదాంక ఆగుమన్నడు. పొద్దు మూసుకత్తాంది. ఆగెటట్టులేదు. ఐనా నాకేం బయ్యంబిడ్డ! గిసోంటి వరదలు, వానలు ఎన్నో సూసిన. గీ వాగు ఎన్నో మాట్ల మా ముసలాయిన తోటిదాటిన. ఇయ్యాల ఎందుకో కండ్లు తిరిగినై... గట్టుమీనకాలు పెడ్తాంటె జారిపడ్డ... తెనుగోళ్ల పొల్లగాని కదుపు సల్లగుండ.... జబ్బపట్టి మీదికి గుంజిండు..."

"శివుని ఆజ్ఞలేనిదే చీమయినా కుట్టదు. ప్రాణం పొమ్మంటెపోదు, రమ్మంటె రాదు. నీ ఆయుపు గట్టిది ముసల్దానా. జారిపడ్డా, వరదల్లో కొట్టుకుపోయినా మరెక్కడో తేలి బొంతపురుగులా గడ్డమీదికెక్కుదువు..."

"బాపనయ్యపంతులూ... ఏదన్నా యగ్నం, యాగం చేసేటందుకు బయలెల్లిండ్రా?"

"ఏం అట్ల అడుగుతున్నవ్?..... ఎట్ల గుర్తుపట్టినవ్ జాలరీ.....?"

"ఏం లేదు పంతులూ... బాపనయ్య, మేకపిల్ల కత యాదికొచ్చింది. మీ చేతుల్లో గడ్డిమూట వుంది కాదా... ఏదన్నా మేక పిల్లను గానీ గొర్రెపొటేలును గానీ పట్టుకపోతాండ్రా అని... నా చిన్నప్పుడు హన్మకొండల ఓ యాగం జూసిన... అబ్బ ఏం జనం... ఎగబడ్డరు యాట మాంసం ప్రసాదం కొరకు..."

"ఛ... ఛ... మూర్ఖశిఖామణీ... నేను మేకపిల్లనో, కుందేలు పిల్లనో

తీస్కపోవడం లేదు. నువ్వనుకున్నట్టుగా ఇది గడ్డిమూటకాదు. ఇవి దర్భలు. ఏటి వొడ్డున ఏపుగా పెరిగి వున్నాయ్. మా దగ్గర ఇవి లభ్యంకావు. కాపువాని చేత కోయించి చేతుల్లో మోసుకుపోయెటట్టుగ మూట కట్టించిన. యజ్ఞాలు, యాగాలు మా వృత్తికదా... ఈ దర్భలను హోమగుండాల్లో, పిండప్రదానాల్లో, గ్రహశాంతుల వంటి వివిధక్రతువుల్లో ఉపయోగిస్తాం."

"ఊకె మడుగులల్ల, చెర్లల్ల, నీసుకంపుల బొర్లెటోళ్లం. మాకేమెరక! ఏమీ తప్పు పట్టుకోకు పంతులూ. పామరజనం- పల్లెటూరోళ్లం. మావోనికి ఎట్ల మాట్లాడాల్నో దెల్వది... గీ ముసుర్ల యాడికి పోయొస్తున్నరు....?"

"రాంనగర్ మందిర్ కమిటీ వాళ్ళు గణేశ విగ్రహ సంస్థాపన కొరకు పిలిచారు. ఆగమ శాస్త్రోక్తంగా మందిర నిర్మాణ, ధ్వజస్తంభ, విగ్రహ ప్రతిష్ఠాపనలు నిర్వహించి వస్తున్నాను. కారు పంపిస్తామన్నరు నేనే వద్దన్నాను. ఎలగందుల, కొడురుపాకల్లో నాకు కొన్ని పనులు- వనమూలికల సేకరణ వుండింది... ముగించుకుని వస్తున్నాను."

"పంతులుగారూ... శణార్తి... పంచాంగం ప్రకారం ఈ యేడు కాలం మంచి గుంటదని చెప్పబడె. మరి గీవానలు, వరదలు ఏంది....? మా బేపారం మందమయింది. మా పోళ్ళు సంగాలు, మగ్గాలు యిడిసిపెట్టి భీమండి, బొంబాయి, సోలాపూరు పోతాంర్రు."

"అప్పుడప్పుడు ఈ వైపరీత్యాలు తప్పవు. ఇవి తాత్కాలికములే. ముందు ముందు మెరుగయితది కాలం. కష్టాలు కలగకపోతె లోకంలో దైవభక్తి, ఆధ్యాత్మిక చింతన ఎట్ల వస్తది...? దైవలీల... ఈశ్వరేచ్ఛ... మానవులకు ఎదురీత తప్పదు. 'యదృచ్ఛాలాభసంతుష్టో ద్వంద్వాతీతో 'విమత్సర' సమఃసిద్ధావసిద్ధేచ కృత్వాపిన నిబధ్యతే అన్న గీతాకరుని వాక్యం మననం చేసుకోవాలి."

"అయ్యగారూ... దండాల్... మా పూరు శీర్లంచ తొవ్వ మర్సిపోయి

నట్టున్నారు! ఎన్నడో రతం పున్నమప్పుడు మా వూరి కచ్చింద్రు. శానా దినాలనుండి మా అత్త, మా బావ మిమ్ముల గలువాలనుకుంటున్నరు. నన్ను ఏర్పాటు జేసిండ్లా? బుచ్చయ్య కోడల్ను..."

"అహాఁ... ఏర్పాటు చేయకేంది... మీ మామకెట్లున్నది? వచ్చెనెం వస్తాశీర్లంద సాంబిరెడ్డిగారింట్లో పూజవున్నది. జరూరు పనుంటె మీ మామను ఓ సారి సిరిసిల్లకే రమ్మను."

"అయ్యో ఏం జెప్పేది... మా మామకు పచ్చవాతమచ్చి లేత్తలేడు. మా అత్త ఊఁకే శూలనొప్పి అంటాంది. పాడి బర్రె సచ్చిపోయింది. మా మనిషి రంథి తోటె పిచ్చోడయినట్టయిండు. ఊళ్లె అందరు అంటాంద్రు- ఇల్లు గట్టుడు సరిగ్గలేదని. మీ అసోంటోళ్ళకు ఇల్లు చూపెట్టి దర్వాజలు, నుయ్యి దిక్కులు మార్వాలంటాంద్రు..."

"పాత పెంకుటిల్లు తీసేసి బెంగులూరు గూనతోటె ఇల్లు కడతనని మీమామ ఏనాడో అంటూండె. అయితె ఇల్లు కట్టిండన్నమాట. ఎప్పుడు కట్టిండు. ముందు దర్వాజ ఎటున్నది....?"

"దసరా పండుగా ఎల్లినంక వారం రోజులకే ముగ్గుపోశినం, మూన్నెళ్ల అయిపోయింది ఇల్లు గట్టుడు. ముంగటి దర్వాజ పడమరకున్నది...."

"అదే తప్పు చేసింద్రు మీరు, వాస్తుశాస్త్రం ప్రకారం- ఆశ్వయుజ, కార్తీకమాసాల్లో దక్షిణం వైపుకూ, పడమరవైపుకూ, ముఖమున్న ఇండ్లు కట్టరాదు. ఇంటికి మూడు గుమ్మాలుండకూడదు. తూర్పున నుయ్యిగాని, పశువుల కొట్టంగానీ ఉండరాదు. శాస్త్రం శాస్త్రమె. తప్పితే ఇసోంటి పీడలు, దాపురిస్తాయి. వారం పదిరోజుల్లో నే వస్తనని మీ అత్తకు చెప్పు నీ పెనిమిటికి ధైర్యం జెప్పు. నేను స్వయంగ పరిశీలించి కట్టడంలో మార్పులు సూచిస్తాను."

"మంచిది అయ్యగారూ... దండాల్...."

"బిడ్డా... పచ్చవాతమంటానవ్... మీ మామ కల్లుసారాగానీ తాగుతాడా?"

"కాయకష్టం చేసుకునేటోళ్ళు తాగకుంట ఉంటరా... ముసల్దానా... నీ యెర్రిగానీ..."

"వద్దు బిడ్డో... సారా విషం... సారా తాగే మీ మామ గట్లయినట్టున్నదు నీ మొగునికి చెప్పు- పొరపాటున కూడ కల్లు, సార జోలికి పోవద్దని, నా పెద్ద కొడుకు గీ సార తాగి తాగి... అయ్యో ఏం జెప్పాలె... కార్జం చిల్లులు పడి, పసరు కక్కుకుంటి సచ్చిపోయిండు. అయ్యో... నా లింగవ్వా... బంగారమసోంటి బిడ్డా... ఏ లోకానున్నవో..."

"పాపం ముసల్ది ఏడుత్తాంది- కొడుకుయాదికచ్చి... ఔరా కొమురా... మల్లేషు గాడు తాగి తాగి అడ్డం పడ్డడు మళ్ళా. లేవకుంట. ఇల్లు అమ్ముకున్నాడు... జాగాలమ్ముకున్నాడు. ఛే దగ్గున్నట్టుంది... ఊకె దగ్గుతడు. సార అమ్మద్దని అన్నలు బెదిరిస్తనే ఉన్నరు. తాగెటోళ్ళు తాగుతండ్రు- అమ్మెటోళ్లు అమ్ముతాండ్రు. ఎంతో లొల్లి అయితాంది. సర్కారు దిగచ్చి సార బందు పడ్తననొప్పుకున్నది. నిజంగ సర్కారు మాట నిల్పుకుంటదంటవా...?"

"ఏమో... సూడాలె... నిజంగ బందయితె ఎందరో గరీబోళ్ల బత్కులు బాగుపడ్తయి..."

"ముసలవ్వా... ఓ పెద్దవ్వా... జరగీమొండిమనిషికి జెప్పు... ఊకే తాగద్దని జెప్పితే వినడు. బస్సు ఎక్కేకాడ నాల్గు పొట్లాలు కొట్టిండు, పని జెయ్యడు, వసపిట్టోలె బర్రుతడు. నన్ను రోజు కొట్టి సంపుతడు పైసలియ్యమని..."

"ఒద్దు బిడ్డ... సంసారం పాడుజేసుకోకు, పిల్లాజెల్లా ఉన్నారు. సారా నీ పానం తీత్తది. నేను ఎందరి బతుకులో జూసిన. తాగుడుకు అలవాటయినోడు ఎవ్వలూ బాగుపడలే..."

"ఏహే... మీ సోది పాడుగాను అదురుష్టం బాగుండాలె కాలం కల్సి రావాలె. తల్లిపాల బలముండాలె... మాకేమయింది సూడు. దిట్టంగ వున్న ఇగ పని అంటరా... ఈడ ఎంత కష్టపడ్డా ఏం

సంపాయించరేం ప్యాసుపోర్టు తీయించిన. బేరన్‌కు లేదా మస్కట్టుకు పోత. సుతారి పనోళ్ళకు మస్తు జీతాలంట అరబ్బుదేశాల్లో. ఏయ్... ఆడిదానా... నవ్వ్వాకే... హైరకే... నేనేదో పూటుగా తాగి బొర్లుతున్నట్టు కాకి గోల జెత్తానవ్..."

"అయ్యో కొడుక... నేను మళ్లా జెప్తాన యిను. నా చిన్న కొడుకు నీ తీర్గనే అనుకొని మస్కటు బోయిండు. రెండేళ్ళ తర్వాత ఉత్త చేతుం తోటె తిరిగచ్చిండు. దలార్లను నమ్ముకొని మోసపోయిండు. ఆడ ఆన్ని జైలుఖానల యేశింద్రట. ఎండిపోయిన రొట్టె బిల్లలిచ్చింద్రట. రగతం కారేటట్టు వారుగట్టెల్తో కొట్టింద్రట. ఏమయితేనేం... రాయేషుంసామి దయవల్ల మల్ల నా కళ్ల ముంగటికి తిరిగచ్చిండు. బండి కొట్టుకుంటీడనె వుంటాండు. బారెన్, మస్కట్టు అని కలలు గనకు. పెళ్ళం పిల్లల్ని దిక్కులేనోళ్ళను జెయ్యకు..."

"ముసల్ది మంచిగనె జెబుతున్నది. గల్ఫు దేశాల మోజులో పడి ఎందరో మోసపోయింద్రు. కొందరు బొంబాయి దాకా పోయినట్టు మతులబచ్చింది. కాని తర్వాత జిప్హాజాడ లేకుండ పోయింద్రు. ఇత్తాయిలుగాని పెళ్ళాం... చూసి చూసి ఎవనితోనో లేసిపోయింది- ఇద్దరు పిల్లల్ని అత్తమామల మీద యిడిసి పెట్టి."

"సంపాదన అంతా తాగుడుకు పోతుంటె దరిద్రం చుట్టుముడు తుంది. దాన్నుంచి బయట పడేందుకు వేరే తోవలు ఏమిటా అని చూస్తారు కూలిజనం. దళారీలు, బ్రోకర్లు ఈ బలహీనతను ఆసరా చేసుకొని అరబ్బు దేశాల్లో లేబరుకు మంచి గిరాకీ వుందని వీళ్ళను నమ్మించి డబ్బు గుంజుతారు. బొంబాయి దాటించేసి వాళ్ళ ఖర్మానికి వాళ్ళను వదిలేస్తారు... ఇదో దోపిడీ వలయం..."

"సారా నిజంగానే విషంతో సమానం. ఇప్పుడు పాట్లాంలో లభి స్తున్నది స్వచ్ఛమైన ఆల్కహాలు కాదు. కల్తీసరుకు, మిథూల్ కలుపుతారు. క్లోరల్ హైడ్రేటు, నవాసారంలాంటివి కూడా మిశ్రమం

చేస్తారు. ఇది అలవాటయితే మాదక ద్రవ్యాలకు ఎలా బందీ అవుతాడో అలా బానిసయిపోతాడు. ఆరోగ్యం క్షీణిస్తుంది. నాడీమండలం దెబ్బతింటుంది. చివరికి లివర్, మూత్రపిండాలు ఫెయిల్ అయి మనిషి నిర్జీవుడవుతాడు...."

"మరీ గివన్నీ తెల్సికూడా సర్కారు సారా బందు పెట్టనని మొండికేసిందెందుకో?"

"మనుషుల ప్రాణాలు, సమాజం ఆరోగ్యం గూర్చి సర్కార్లకు పట్టింపు లేదు. కంట్రాక్టర్ల, దళారీల రాజ్యం యిది. యేటా ఎనిమిది వందల కోట్ల రూపాయల ఆదాయం వస్తుంది ప్రభుత్వానికి- ఈ సారా అమ్మకాలద్వారా."

"నాంపల్లి దిగెటోళ్ళు ముంగటికి రాండ్రి... డోరు దగ్గరికి..."

"అంకుల్... అమ్మ దగ్గరికి వెళతాను."

"పొగవాసన బాగనిపించడం లేదా?... సిగరెట్ అవతల పడేశానులే. కూర్చో."

"ఊహుఁ... ఆకలేస్తోంది. అమ్మ దగ్గరికెళతాను. బ్యాగులో ఆపిల్ పండ్లున్నాయి.... అంకుల్, అంకుల్... ఫిషర్ మెన్ తమ చేపల బుట్టలను మమ్మీ చేతిలోని బ్యాగుకు తాకిస్తున్నాడు. బేడ్ స్మెల్ ఆపిల్స్‌కంటుకుంటున్నది. బుట్టలను దూరంగా ఉంచమని చెప్పండి ప్లీజ్..."

"ఆ బుట్టల్లో వున్నవి చేపలు.... మంచి నీటి తాజాచేపలు. మేరీన్ ఫుడ్ ఈజ్ గుడ్ ఫర్ హెల్త్, జాపనీస్, తదితర అభివృద్ధి చెందిన దేశాల ప్రజలు మెరీన్ ఫుడ్ విరివిగా తింటారు. మన దేశంలో బెంగాలీలు, కేరళైట్లూ చేపలంటె చెవికోసుకుంటారు. ఫిష్ ఈజ్ వెరీ ఇచ్ ఇన్ ప్రోటీన్స్ అండ్ మినరల్స్. అయోడిన్ పుష్కలంగా వుంటుంది. గుండె జబ్బున్న వాళ్ళకు చేపలు బాగా తినమని డాక్టర్లు ఈ మధ్య ప్రిస్క్రైబ్

చేస్తున్నారు. ఫిష్‌ని ఒకప్పుడు బ్రెయిన్ ఫుడ్ అనేవాళ్ళు. డోన్ట్‌యూ ఈట్ ఫిష్.....? బేబీ......"

"ఫిష్ స్విమ్ ఫాస్ట్. అక్వేరియంలో రంగు రంగుల చేపలు ఎంత అందంగా ఉంటాయో.... ఐ లైక్ దెమ్ వెరీమచ్. కానీ తినడం - రోత... నాకు డోకు వస్తుంది నాకు. అంకుల్ మీరేమేమో చెప్తున్నారు. వేణు అంకుల్ .... మీరయినా చెప్పండి..... చేపల బుట్టలను దూరంగా ఉంచమని....."

"కండక్టర్... ఈ పొల్యూషన్ ఏమిటయ్యా... చేపల బుట్టలను బస్సు టాపు మీద వేయించాల్సింది. వాటిని డ్రైవరు దగ్గరనన్నా పెట్టుకోమని చెప్పు కనీసం..."

"అబ్బబ్బ... ఇవ్వాళ డ్యూటీ నరకంగున్నది. మంది యమ తక్లీబిస్తాండ్లు... ఎక్కిస్తే ఓ బాధ... ఎక్కనియ్యక పోతె మరో బాధ... బెస్తోళ్ళ తమ్మీ... గా సార్ చెప్పేది యిన్నవ్ కద... రెండు బుట్టలు క్యాబినులో ఇరికియ్యి. మరోటి ఏదన్నా సీటు కిందికి నూకు. భాదర్ భాయీ, నీ చేపలను జరంత నీసీటెనుకపెట్టుకో...."

"ఠీక్‌హై... తంబీ... ఇదర్‌లావ్..."

"మరీ నత్తనడక బస్సుది. ఇంకా స్లో చేస్తాడేమిటీ?"

"ముందు స్టేజి వున్నట్టున్నది...?"

"నాంపల్లిలో దిగేటోళ్ళు డోరు దగ్గరికి జల్దిన రాండ్రి..."

"అగో... డ్రైవరుసారు... ఇస్టేజి దాటింది... ఆపవేందయ్యా బస్సు... అయ్యో..."

"కండక్టర్... బస్సాపియ్యవయ్యా..."

"బలె... బలె... ఇలాగె నాన్-స్టాపింగ్‌గా వెళ్ళాలి... ఇంకా స్పీడు..."

"ఎందుకమ్మా... అంత తొందర...?"

"త్వరగా డాడీని కలవాలి... డాక్టరు బాబాయి దగ్గర బ్యాండేజి వేయించుకోవాలి... సో... ఫాస్ట్... శతాబ్ది ఎక్స్‌ప్రెస్సులా..."

"శతాబ్ది ఎక్స్‌ప్రెస్సు స్పీడు ఎంత? వోన్లీ వన్‌హండ్రెడ్ అండ్ ట్వెంటీ కె ఎమ్ పి ఎచ్. మనం అల్ప సంతోషులం. అదె గొప్ప స్పీడు అయిపోయింది. జర్మనీ వాళ్ళ అట్లాంటిక్ రైలు స్పీడు ఎంతో తెలుసా? మూడు వందల ఇరవై కె ఎ పి ఎచ్. జాపనీస్ ఇంకా ఎక్కువ స్పీడు అయిదువందల కె ఎమ్ పి ఎచ్ కోసం ప్రయత్నిస్తున్నారు."

"నిజంగానా... థ్యాంక్యూ అంకుల్... కొత్త జి. కె విషయం తెలియ జేశారు..."

"ముసల్దానా... పక్కకు జరుగు. సుట్ట తాగుతానవా... కంపు వాసన..."

"లేదు బిడ్డ... నా దగ్గరకాదు. ఎవ్వలో బీడీ, లేదా సిగిరెట్టు తాగుతాండ్రు...?"

"మరి చేతిలోది ఏమిటి....?"

"పుగాక్కాడ. పండ్లు గుంజతానయ్. జరంత సుంచుకుని దౌడ కేత్త..."

"నాంపల్లి... దిగెటోళ్ళు దిగిండ్రా....?"

"ఇష్టేజి ఎక్కన్నో పోయింది. గింత దూరాన ఆపుతవా....? ఏందయ్యా ఇది?"

"హక్కడ పబ్లిక్ మస్తుగున్నర్ ఇంక హెంత మందిని చడాయించుడు? లొందల దగ్గర టక్కుటక్కుమంటాది బండి. ఇస్పరింగులు ఇరుగుతాయ్. టైర్లు బరుస్టు అయితయ్. బస్సు సిరిసిల్లి దాంక పోతదని నాకు యకీన్ అయితలేదు... డోరు దబాయిచిండ్లా?...."

"గా సారు సికిలెట్టు గా అన్నబీడి తాగ బట్టేరి. గీ అయ్యగారు

తాపకోసారి నశంపీల్వబట్టె. కిటికీలన్ని బందుపెట్టిండ్లు. ఇగ వాసన ఎటుబోవాలె?"

"అయ్యగార్కి చేపల వాసన పడ్తలేదు. గందుకేనేమో ఊకె నశ్యం గుంజుతాండు ముక్కుమూసుకుంటాండు. ముసలవ్వాగీ ఒక్క బుట్ట నీ కాళ్ళకాడ పెట్టుకో అవ్వా..."

"గీడ పెట్టు బిడ్డ. ఒద్దన్నానా? తినెటోళ్ళం మనకేం వాసన? మా ఊరి కొచ్చెర్వులో ఏం చేపలు! మత్తడి దుంకినప్పుడు... ముసుర్లల్ల కొంగు చాపితే తక్కెళ్ళ కొద్ది చేపలు..."

"సార్... మీ ముసల్ది- శ్రీ శ్రీ గారి 'భిక్షువర్షీయసి' లాగా వున్నది కదా...?"

"ఔను. వంగిన నడుము, చివికిన దేహం, ముగ్గు బుట్టవంటి తల, గాజు కళ్ళు... ఆ రింకిల్స్- అవే ముఖంలోని ముడుతలు... కాలం చెక్కిన కత్తిగాట్ల తీరువున్నాయ్."

"కుమార్ సార్... మీ పోయిట్రీ చర్చకు అంతరాయం కల్గించి నందుకు డోన్ట్‌థిక్ అదర్‌వైజ్... నాదో చిన్న సందేహం తీరుస్తారని ఆశిస్తాను. నాన్-ఫిక్షన్ రచనల్లో అప్పుడప్పుడు కొన్ని లిటరరీ టరమ్స్ లాంటివి నాకు తారసపడతాయి. వాటి మీనింగ్స్ డిక్షనరీల్లో కూడా దొరకవు... ఉదాహరణకు- అహబ్స్ ఫాంటసీస్, క్విక్సోటెక్‌ప్రాజెక్ట్స్, డాన్ జువాన్... లాంటివి..."

"ఇవి సాహిత్యానికి సంబంధించినవి కావు ప్రముఖ రచయితల నవలల ద్వారా కావ్యాలద్వారా ప్రాచుర్యం పొంది మామూలు భాషలోకి ఫిగరేటివ్‌గా తీసుకోబడ్డ పద ప్రయోగాలు ఇవి. అహబ్ హెర్మన్ మిల్‌విల్లీ ప్రఖ్యాత నవల- 'మాబీ డిక్' లో కథానాయకుడు. సమా జంతోటి తన సంబంధీలను తర్కించుకోకుండా, ఎవరి సలహానూ ఖాతరు చెయ్యకుండా ఒంటరిగానె తన లక్ష్యం నెరవేర్చుకోవాలన్న

అహంభావం, అతిశయం మూర్తీభవించిన వ్యక్తివాది ఈ అహబ్. సిబ్బందినీ, అనుచర వర్గాన్నీ సమకూర్చుకుని పెద్ద ఓడలో తిమింగలాలవేటకై అట్లాంటిక్ మహాసముద్రంలోకి బయలు దేరతాడు కెప్టెన్ అహబ్. తన జీవితాశయం- తన్ను కొన్నేళ్లక్రితం గాయపర్చి, కుంటివాణ్ని చేసిన ఓ మహాజలచరం- తెల్ల తిమింగిలాన్ని మట్టుబెట్టాలన్న ప్రతీకారేచ్ఛతో ముందుకురికి ఓడలోని అందరితో సహా బలిఅవుతాడు. అతణ్నించి ఇలా... సామాజిక నాడి లేకుండా, మనస్తాత్వికంగా జంతుప్రవృత్తినీ, ఆటవిక వైజాన్నీ ప్రదర్శిస్తూ తనకు తెలీకుండానే చుట్టూ ఉన్న మానవజాతికి హాని కల్గించే విపరీత వైఖరిని 'అహబ్స్ ఫాంటసీ' అంటారు. డాన్ క్విక్సోట్- సర్వెంటిస్ నవలలో ప్రధానపాత్ర. లోకంలోని అన్యాయాలనూ అక్రమాలనూ రూపుమాపాలన్న ఆద్రశంతో వీరకృత్యాలు చేయబోయి దెబ్బలు తింటాడు. పరిహాసాల పాలవుతాడు. ఫిగరేటెవ్‌గా- ఆచరణ సాధ్యంకాని ఆదర్శాలపుట్ట అన్నమాట. దీన్నుండే- క్విక్సోటెక్ ఎఫోర్ట్స్, క్విక్సోటిక్ ప్రాజెక్ట్స్ వచ్చాయి. ఇక డాన్‌జువాన్ అంటె- రోమాంటిక్ హీరోయిజానికి ప్రతీక. స్పానిష్ పురాణాల్లో స్వేచ్ఛాజీవి- మొజార్ట్ రూపకాల ద్వారా ఈ పేరు ప్రసిద్ధి పొందింది."

"సార్.... మీరు ఇంగ్లీషులో రచనలు ఎందుకు చేయరు.....? మీరు పాండిత్యం అమోఘం. తెలుగు ఒక్క ప్రదేశానికే పరిమితం. ఇంగ్లీషులో రాస్తే జాతీయ, అంతర్జాతీయంగా గుర్తించబడే అవకాశముందికదా!"

"నాకు మాతృభాష మీదనే మమకారం. ఇంగ్లీషులో మామూలుగా వ్యాసాలు విమర్శలు రాయగలను కాని సృజనాత్మక సాహిత్యం రాయడానికి ఈ పాండిత్యం సరిపోదు. ఇప్పుడు పాండిత్యం కోసం శ్రమిస్తే లక్ష్యం దెబ్బతింటుంది. అయినా భాషదేమున్నది- భావం ముఖ్యం కానీ... నోబెల్ వారియేట్లందరూ ఇంగ్లీషు[illegible] రాసిన వాళ్లు కారు. తమ తమ దేశీయభాషల్లో రాశాను. అవి ఇంగ్లీషులోకి

అనువాదం చేయబడి ప్రపంచ పాఠకలోకానికి అందించబడ్డాయి...."

"ఔనౌను. ఇటీవల ఒకానొక దినపత్రిక 'లిటరేచర్ కాలమ్' లో నోబెల్ ప్రైజ్ పొందిన రచయిత్రి నదీన్ గార్డియర్ గురించి చది వాను. ఆమె రచనల్లో మిస్టికల్ రియలిజం ముఖ్య లక్షణమంటాడు సమీక్షకుడు. మిస్టికల్ రియలిజం కాస్త వివరిస్తారా...?"

"ఈ ధోరణి విదేశీ సాహిత్యకారుల్లో ప్రబలంగా ఉన్నా ఉరవడి ఇసాబెల్ అలెండీ, కార్లోఫ్యూయిస్, లూయీ్రబిట్టుగార్డియా తదితర నోబెల్ బహుమతి గ్రహీతలు ఈ ధోరణి ఎక్కువగా అవలంబించారు. తెలుగులో చెప్పుకోవాలంటే దీన్ని మార్మిక వాస్తవికతావాదం అనాలి. వాస్తవిక తకు హత్తుకు పోయేలా చెప్పేందుకు అభూత ఘటనలు, అతీంద్రియ మెటఫర్‌లు రచయిత వాడతాడు. ఇదీ అల్లెగోరీకల్ టెక్నిక్ వంటిదే...."

మీరు ఏ ధోరణిని ఎక్కువగా అభిమానిస్తారు.

"ప్రత్యేకంగా ఒక ధోరణి పట్ల అభిమానమంటూ లేదు నాకు థీమ్‌ను బట్టి టెక్నిక్ మారుతుంది. అయితే ఈ మధ్య నేను ఎక్స్‌పెరిమెంటల్ స్టోరీస్ ఎంచుకుంటున్నాను వాటిని చైతన్యస్రవంతి పద్ధతిలో రాస్తున్నాను. ఈ టెక్నిక్‌కు ఆద్యులు జెమ్స్‌జాయిస్, వర్జీనియా వుల్ఫ్‌లు.... "

"దీని విశిష్ఠత ఏమిటి?"

"ఇందులో ముగింపుకు ప్రాధాన్యత ఉండదు. సమస్యాత్మక వర్ణన దీని విశిష్ఠత?"

"మీరు రోజుకెన్ని రచనలు చేస్తారు? రోజుకో కథ, వారానికో నవల రాస్తారా?"

"నేను అంత సిద్ధహస్తుణ్నికాను. ఒక కథ రఫే స్కెచ్ రాస్తాను. దాన్ని మళ్ళీ సవరించి రాస్తాను. ఆ తర్వాత ఫెయిర్ చేస్తాను. ఇలా

కథకు వారం పడుతుంది. ఇప్పటి వరకూ అయిదు నవలలు మాత్రమే రాశాను. నవలకు దాదాపు మూడు నెలలు పడుతుంది."

"నోసార్. మీరు బాగా సృష్టించాలి శరపరంపరగ రాయాలి. జాన్ఓహరా తెలుసా? ఇర్విన్‌వాలెస్ ఓసారి అతని గురించి చెప్పాడు- అతడు రాత్రి పొద్దు పోయేదాకా పార్టీలో గడిపి, నాలుగైదు డ్రింకులు తీసుకుని, సుష్ఠుగా మెక్కి, ఇంటికి వెళ్ళి పక్కమీద వాలే ముందు ఒక కథ- మంచి కథను- రాసి, ముగిస్తాడు. గ్రాహంగ్రీన్ బాగా తిరుగుతాడు. తిరుగుతూనే నెంకొక నవల పూర్తి చేస్తాడు. మీరు వాళ్ళను అనుసరించండి.... బాగా రాయండి... నోబెల్ ప్రైజ్ కోసం పోటీ పడండి..."

"మీ సలహాకు కృతజ్ఞతలు... కృషి చేస్తాను."

"హన్నన్నా... పానమెల్లిపాయె. నడుమిరిగి పోయేటట్టు ఎత్తేత్తాంది బస్సు..."

"దెబ్బ గిన తాకిందా... సుజావ్వా... అయ్యో పిల్ల మూతికి దెబ్బతాకి నెత్తురు గూడ కారవట్టె... జర మెల్లంగ పోనీ రాదయ్య డైవరుసాబూ..."

"ఇస్కి మాకీ... పైడియ్యమని ఇషార ఇస్తనె వున్న. సువ్వరేగాడు సూడలేదు. ఇయ్యాల నశీబు మంచిగున్నది... జరయితే పట్టీగొట్టు బండి..."

"మళ్ళీ మిమ్ములను ఎప్పుడు కల్సుకోవచ్చుసార్..."

"వారం పది రోజులు జరూరు పని మీద తిరిగే పని వున్నది. ఆ తర్వాత ఇంటిపట్టునే వుంటాను. అప్పుడు రావోయి మా యింటికి..."

"నాడి" నిర్వాహకుడు జగన్ మీ గురించి చాలా సార్లు జ్ఞాపకం చేశాడు. పత్రికకు మంచి రచనలు కరువైపోయినాయంటాడు. మీరు

మొదట్లో రాసిన తరహా కథలు- అవే- కాని కార్మికుల జీవితాలు, క్వారీ కూలీలు దయనీయ స్థితిగతులు, గ్రామీణ పేదల ఇక్కట్లు ప్రతిబింబించే రచనలు, కవితలు మీ నుండి రావడం లేదంటాడు...."

"ఆ పత్రిక ఆగి పోయిందనుకుంటాను!"

"ఆ పత్రికను పోషించుకోవాలని మీరు ఒకప్పుడు ఊరూ, వాడా తిరిగి చందా కట్టించే కార్యక్రమం చేపట్టారు. ఆ ఆదరణ ఇప్పుడు లేదు. మీరేమో దూరమై పోయారు ఇప్పుడు. దాదాపు మూతపడే దుస్థితి దాపురించింది పత్రికకు..."

"ఈ పోటీ ప్రపంచంలో చిన్న తరహా పత్రికలు నిలదొక్కుకోవడం కష్టమే మరి. జగన్‌ను కలువక చాలా కాలమయింది నిజమే. నాకీ మధ్య తీరిక దొరకడం లేదు. పి.హెచ్.డి. చేస్తున్నాను. విషయ సేకరణకు చాలా శ్రమించాల్సి వచ్చింది. ఏమయితేనేమి పూర్తయిపోయింది. మరో విషయం - నా అభిప్రాయం స్పష్టంగా చెప్పదలుచుకున్నాను. ఎప్పుడూ మాండలికంలో రాయడం, ఒక తరహా రచనలు చేయడం వల్ల రచయిత సృజనాత్మకత వికసించదు. కొత్త పుంతలు తొక్కడం నా ఆశయం. ప్రస్తుత సాహితీలోకంలో ప్రబలంగా ఉన్న ధోరణికి మడి. గట్టుకుని దూరంగా కూర్చోలేను...."

"మీరు పి.హెచ్.డి చేస్తున్నందుకు సంతోషం - అభినందనలు అంశం ఏమిటి?"

" 'తెలుగు నవల - కాల్పనికత; వాస్తవికత', అనే అంశం మీద"

"వచ్చేనెల మొదటివారంలో కలుస్తాసార్. జగన్ నేనూ, స్ఫూర్తి, ముగ్గురం కరీంనగర్‌కు మీ యింటికి వస్తాము. కాలరీ ఏరియాలో అంబేడ్కర్ హాలులో 'నాడి' 'స్ఫూర్తి' సంయుక్తంగా ఒక గోష్ఠి నిర్వహించబోతున్నారు. 'రాజ్యాంగం - ప్రజాస్వామ్య సమస్యలు' అనే అంశం మీద చర్చ. మిమ్మల్ని స్వయంగా ఆహ్వానించాలనుకుంటున్నాడు

జగన్."

"రండి. కానీ నేను గోష్ఠికి రాలేకపోవచ్చు. థీసిస్ పేపరుకు తుదిమెరుగులు దిద్దే పనిలో నిమగ్నమయి వుంటాను."

"లేదు. మీరు తప్పకుండా రావాలి. ఆ దినం కొత్తతరం కవుల పాటలు సంకలనం ఆవిష్కరించాల్సి వుంది. మీరు ఆ పత్రికల, సంస్థల సంస్థాపకుల్లో ముఖ్యులు మీరు రాకపోతె ఎలా సార్..."

"చూడు వేణూ... నాకు కొన్ని లక్ష్యాలు వున్నాయి. అవి సాధించేంత వరకు నేను పక్కచూపులు చూడదల్చుకోలేదు. ఆ గోష్ఠికి చాలామంది వస్తారు; మేధావులు, రాజకీయ పార్టీల రచయితలు, పౌరహక్కుల సంఘం వాళ్ళు. ఈ రోజుల్లో నిఘా ఎక్కువుంటున్నది. ఎక్స్‌పోజ్ కావడం నాకిష్టం లేదు."

"ఆం... శాంతినగర్... దిగేటోళ్ళు రేవ్వండ్రి."

"ముసలవ్వా... ముల్లె పక్కకు జరుపు. కాలు తాకితే నేనేమి జెయ్యాలె? పెట్టె అందుకోవే... విశ్వనాతమూ... చత్రి... శెల్లెను లేపు... పాముంగటికి... కండక్టర్ సార్. ఇగో టిక్కెట్టు నాకు ఇంక పైసల్ రావలె..."

"ఇగ్గో... చిల్లరున్నదా... ఆఠాణా"

"రూపాయత్తది గద... గిదేంది?"

"బరాబర్ ఇచ్చిన. ఎప్పటియో జమానా కిందటి రేట్లనుకుంటున్నావేమో నువ్వు... పోయిన్నెల నుండి చార్జీలు పెరిగినయ్..."

"గింత మాయిల్యమె పెరిగినయా... గిట్లయితే ఎట్ల ఇగ?"

"గల్ఫ్ యుద్ధం ఫలితం ఇది. సర్ ఛార్జీ. మిగతా వస్తువుల ధరలు కూడా పెరుగుతున్నాయ్. చమురు ధర బారెల్‌కు ఒక డాలరు పెరిగితే మనదేశం అదనంగా వందకోట్ల రూపాయలు చెల్లించుకోవాలి."

"గా తురక రాజ్యాల కొట్లాట ఎప్పుడో కలాసయిందంట గద?"

"యుద్ధం ముగిసినా మన దేశంలో ఒకసారి పెంచిన ధరలు మళ్ళా తగ్గడమంటూ ఉండదు. ప్రపంచం ఏదో మారుమూలలో మనకు ప్రత్యక్షంగా సంబంధం లేని ఏ యుద్ధం జరిగినా దాని ప్రభావం మన మీద ఉంటుంది. ఇక మన రాజకీయ నాయకుల విషయానికి వస్తే - బడ్జటులో ధరలు పెంచము అని ఎన్ని హామీలు ఇచ్చినా - తర్వాత ఆర్డినెన్సుల రూపంలో కొత్త పన్నులు వేస్తారు. అన్ని పార్టీల వాళ్ళూ అంతే..."

"మళ్ళా ఇష్టేజి దాటిచ్చి పోతాండు డ్రైవరు!"

"పోనీ... ఇంకా ముంగటికి... శాంతి నగర్ దవాకాన దగ్గర మంది వున్నారు..."

"డ్రైవరు సాబూ... ఆపుకో... దవాఖాన దగ్గర ముసలాయనా పాపం ఓ పిల్లతల్లి ఉన్నరు. వానల తడుత్తాంద్రు..."

"హన్నా బెస్తోళ్ళను ఎక్కిచ్చుడె తప్పయింది. ఏందయ్యా మాలావు ఆపు ఆపు అంటానవ్... ముంగట ఆపుతనని డ్రైవరు సైగ జేస్తాండు కదా..."

"దిగేటోళ్ళ కోసం బస్సు ఎక్కడన్నా ఆగుతది. మరి ఎక్కేటోళ్ళ సంగతి ఏంది? మనం ఎచ్చంగ బస్సుల కూకోంగనె అయిపోయిందా! మీలో ఎవలకన్నా గట్ల వానల తడుసుకుంట నిలబడె అవస్త వస్తె -- దారిన పొయ్యో ఏ బస్సూ ఆపకపోతే ఎంత అన్యాయమనిపిస్తది...?"

యెనకచ్చె బస్సు ఎక్కించుకుంచదిరేవయ్యా..... ఇండ్ల జాగెకడె న్నాది. డ్రైవరు ఇట్టం..... నూవ్వూకో.....

"యెనక బస్సులో ఉన్నోళ్ళూ నీ అసోంటోళ్ళే అయితే --? పాపం చెట్టు కింది నిల్సునోళ్ళు బస్సెన్నడు ఎక్కాలె... పోవాల్సిన జాగకు

ఎప్పుడు బోవాలె... కొంచమన్నా జాలి... యింగితముండాలె... డ్రైవరు సాబు... ఆపు బస్సు..."

"ఫిషర్‌మాన్ లాజిక్ బాగున్నది. రీయల్లీ ఎ గుడ్ సామారిటాన్. మొత్తానికి డ్రైవర్‌ను ఒప్పించాడు. "

"ఆ... ఆగనియ్యి... ఇగో సందుగ... చత్రి... దిగుండ్రి... జర ఆగవమ్మా... వాళ్ళు దిగినంక... ఇగ ఎక్కుతావా...?"

"నాయినా సంటిదాన్ని అందుకో... ఆఁ... ఎక్కిన... ఏం వాన... ఏమ్ముసురు!"

తువ్వాల కప్పు సంటిదానికి...?

"గీ ఇగం ల ఎటు బోతానవమ్మా?"

"ఏం జెప్పాలె పెద్దవ్వా... దీనికి బైలుకు కక్కుడు. శాంతి నగరే దవాకాండ్ల ఏదో మందులిచ్చిండ్రు. తగ్గలె. పిల్ల ఇంకింక బేహోషు అయితాంది. ఏములాడకన్నా జల్దిన తీస్కపొమ్మన్నాడు డాకుటరు. గంట సేపాయె గీ మర్రి కింది నిలబడి వాన యిసిరిసిరి కొడుతాంది. రెండు బస్సులు పోయినై. ఆపలే ఏమున్నాయం! లోకం మీద మన్నుజల్ల... దయలేని లోకం... "

"తిట్టవమ్మా... తిట్టు... పెద్దమనుషులంటరు..."

"ఊకోవయ్యా... పెద్ద పరోపకారివి దిగివచ్చినవ్... నీకేం పనిలేదు. గంత దయున్నోడివి... సాపలను మాత్రం ఎందుకు సంపుతానవ్?"

"దర్మవ్యాధుని కత సదువు ధనీ..."

"కండక్టర్ సాబ్... యె దేహాతీ లోగ్ ఆప్కొ బడె పరేషాన్ కర్‌రహె హోంగె..."

"హాఁ... యాకోఁ... బేకార్ డ్యూటి.... దీని యమ్మ... అసలు బస్సు ఎయ్యద్దయా అంటె మా డిపో మేనేజరు యినిపిచ్చుకోలేదు.

అబ్బ ఏం జనం... సమజ్జేసుకోరు... ఓ పద్ధతి లేకుంట ఎక్కుతరు. దిగేటప్పుడు నిమ్మలంగ సొంత బస్సయినట్టు దిగుతరు. చిల్లర ఇయ్యరు. చినిగిన లోట్లిస్తరు. నేను అదే నోటు ఇంకోనికిస్తె - చెల్లదో లేదో వేరే నోటియ్యమంటరు నేను శిక్కా గొడ్తన అనుకుంటరో ఏమో... ఇంకొందరేమో... మీరు జూప్తాండు కద... గింత ఛార్జీ అయితదా అనడుగుతరు. నేను మింగుతాన్నా... గిట్ల పరేషాన్ ఛఛ..."

"మొదట్లో - నా చిన్నతనంలో, నా ఎరుకల సిరిసిల్ల నుంచి కన్నగురంకు రూపాయి పావలా చార్జీ వుండె. మరిప్పుడేమో... ఎనిమిది రూపాలాయె... గట్లనే ఉజ్జోగస్తుల జీతాలు పెరుగుతానయ్. కూలీల రేట్లు పెరిగినయ్. మార్కెట్టులో పంటల ధరలు - వడ్లు, మిర్చి, పొగాకు, పత్తి ఒక్కటేంది అన్నిటి ధరలూ పెరిగినయ్. ఏ ఊరగాయ జూసినా సపశేరుకు రొండు రూపాలకు తక్కువలేదు."

"గదే సమజుగా కుంట ఉన్నది ధనీ! వడ్ల ధర, జొొండ్ల ధర... సర్కారు అన్నీ పెంచుతాంది. కాని మాగతి - కర్సులన్నీ పోంగ మా చేతులల్ల ఏమ్మిగుల్తలేదు. మీకేంది - రంది లేని బతుకు! శేనేత సంగాలున్నయ్ - రిబేట్లు, లోన్లు గుంజుతనే ఉంటరు లచ్చలకు లచ్చలు..."

"అది ఒకప్పటి ముచ్చట. ఇప్పుడు కాలం గట్ల లేదు. కొత్తా ఏడి వచ్చిండు. చెకింగు అంటాండు. ఏహో రూల్సు అంటాండు. మగ్గాలు మూతపడ్డయి. పాత బిల్లులు సాంక్షన్ అయితలేవు. గుట్టల కొద్ది మాల్ పోగు పడ్డది. అవి మెల్లగ జారగొట్టె బతుకు దెరువు కోసం ఊరిడిసి పెట్టి ఎటన్న పోదామనకుంటున్నాం..."

"ఇక్కడ కొన్ని కొత్త పదాలు వింటున్నాను. ధని అంటె ఏమిటి కుమార్‌గారు?"

"ధనీ అంటె మగ్గాల యజమాని అని అర్థం. ఆప్కోకూ, ఖాదీ

భండార్‌లకూ చేనేత గుడ్డలు సప్లయి చేస్తారు. నేతగాళ్లకు ధోవతీ కింత, చీరకు ఇంత అని కూలీలిచ్చి మిగిలిన సొమ్ము సొంతం చేసుకుంటారు."

"ఈ ప్రాంతంలో బెల్లు ఫ్యాక్టరీలు, రైసుమిల్లులు, సైడింగ్ మిల్లులు ఉన్నాయంటె ఇక్కడి పారిశ్రామిక వేత్తలు బాగానే వున్నారన్నమాట. రైతులు సాదాసీదాగా అగుపడ్తున్నా మోతుబరులే అనుకోవాల్సి వుంటుంది..."

"ఇక్కడ దేశాయిలు ఉన్నారు. ఆ సరసనే బక్క రైతులూ ఉన్నారు. చేనేత సంఘాల యజమానులు, సైజింగు మిల్లు వోనర్లున్నారు. ఆ పక్కనే బీడీ కార్మికులున్నారు. యజమానుల కాళ్ళకాడ పడ్డేస్తూ గంజి తాగి కాలం వెళ్ళ బుచ్చే నేత కార్మికులున్నారు. సుభిక్షంలో దుర్భిక్షం అంటే ఇదే. దిస్ ఈజ్ ఎ పార్ట్ అండ్ పార్సిల్ ఆఫ్ అవర్ ఎకానమిక్ సిస్టమ్. లెక్కల్లో తలసరి ఆదాయం పెరుగుతుంది. కాని దారిద్ర్య రేఖకు దిగువన వున్నా నలభైశాతం ప్రజలకు అందే ఫలం స్వల్పం. పాయసం గిన్నె నిండా వుంది. కాని వాళ్ళ స్పూన్లు చాలా చిన్నవి. దేశ జనాభాలో పదహారు శాతం ఉన్న సంపన్న వర్గాలు జాతీయ సంపత్తిలోంచి యాభయిశాతం అనుభవిస్తుండగా, నలభైశాతం ఉన్న బడుగు వర్గాలకు పదిహేను శాతం కూడా లభ్యం కావడం లేదు...."

"దారిద్ర్య రేఖ నిర్వచనం ఏమిటో ఈ పత్రికల వాళ్ళకే తెలుసు. వెనుకటి రోజుల్లో పారిశ్రామిక ప్రగతి లేనప్పుడు వేరే సంగతి. ఇప్పుడు అంతమంది దరిద్రులున్నారంటె నేనొప్పుకోను. కష్టపడేవాడు సంపాయించుకూంటూనే ఉంటాడు. రికామీగా తిరిగే సోమరిపోతుల సంగతి మనమేం చెప్పగలము. కొందరికి అడుక్కుతినడంలోనే ఆనందం వుంటుంది. మా రామగుండం ప్రాంతంలో చూడండి - దళితుల

పార్టీ, పీడిత వర్గ కార్మిక పార్టీ, అందులోంచి చీలిన మరో పార్టీ, ఇవన్నీ బొగ్గుగని కార్మికుల్ని రెచ్చగొట్టి అస్తమానమూ సమ్మెలు, ఆందోళనలు చేయిస్తాయి. ఈ అరాచక ముఠాల పని ఎప్పుడు బందులు, అశాంతి సృష్టించడమే. బుద్ధిగా పన్జేసుకునే కార్మికులు ఫర్టిలైజరు కంపెనీలో, పవరు ప్లాంటులో, సిమెంటు కర్మాగారంలో మంచిగా బాగుపడుతున్నారు. పోయిన్నెల షేర్ల సీజనులో మా బ్యాంకుల్లో ఒక్క రోజులో వదికోట్ల రూపాయల లావాదేవీలు జరిగాయి. వ్యవసాయం చేసుకునే పల్లెటూరి జనం కూడా లక్షల కొద్ది రూపాయలు మదింపు చేశారు. మీరనే దారిద్ర్యం ఉత్తమాట. పత్రికల వాళ్ళు పుస్తకాలు ఏవో రాస్తాయి."

"ఒక ప్రాంతంలో పరిస్థితి మెరుగ్గా ఉన్నంత మాత్రాన జనరలైజ్ చేయకండి సార్. పవర్టీలైను దిగువన వున్న జనాభా శాతం అంతెలు ప్రభుత్వం ఒప్పుకుంటున్నదే. ఇక నిర్వచనం అంటారా. ఆర్థిక శాస్త్ర నిపుణులు, ప్రభుత్వ తరపు మేధావులు విభిన్న అభిప్రాయాలు వెలిబుచ్చుతున్నారు. ప్రత్యక్షంగా కనపడుతున్న స్థితిగతులను బట్టి ఒకటి చెప్పవచ్చు. నలుగురు లేక అయిదుగురు మంది సభ్యులున్నా ఒక కుటుంబానికి సాలీనా రు.6400/- ఆదాయంగా వుంటె అది రు. 3,500/- ఉంటే అది నిరుపేద కుటుంబం. పేదకుటుంబం. ఇలాంటివి కొన్ని లక్షల కుటుంబాలున్నాయి దేశంలో..."

"దేశపరిస్థితి అంత అధ్వాన్నంగా లేదు. కాయకష్టం చేసుకునే టోడు, రిక్షాతొక్కేవాడు, హమాలీలు - వీళ్ళందరికీ గిట్టుబాటు కూలీలు దొరుకుతున్నాయి. బడుగు వర్గాలు, నిమ్నవర్గాలు దొరికిందేదో సుష్టుగా తింటున్నాయి. గవర్నమెంటు కల్పించిన గృహాలు, విద్యా, వైద్య సదుపాయాలు రిజర్వేషన్లు తదితర సౌకర్యాలు పొందుతున్నారు. మంచి బట్ట కడుతున్నారు, పిల్లలను స్కూళ్లకు పంపిస్తున్నారు. మీరు పత్రి

కల్లో చదువుతున్నట్టుగా గ్రంథాల్లో రాసినట్టుగా దారిద్ర్యం, దోపిడీలు వాస్తవంగా లేవు. ఏమంటారు సాయికుమార్ సార్....?"

"అఫ్‌కోర్స్... గణాంక వివరాలు సరియైనవి చెప్పడానికి వీల్లేదు. కొలమాన పద్ధతులు అధునాతనంగా లేవు. మనం చదువుతున్నది అర్ధసత్యాలే. దేశంలో అభివృద్ధి రేటు గణనీయంగా ఉందని ప్రపంచ బ్యాంకు అంతర్జాతీయ ద్రవ్యనిధి సంస్థలు కితాబు ఇచ్చాయి. అయితే పంపిణీ వ్యవస్థలో లోపాలున్నవి. అవి బాగుపడితే అసమానతలు చాలావరకు తొలిగిపోతాయ్. మీరన్నట్టుగా - ఒకప్పటి దళితులు, సోకాల్డ్ బడుగు వర్గాల పరిస్థితి ఎంతగానో మెరుగుపడింది. ఇప్పుడు, పేదల అభ్యున్నతికి ప్రభుత్వం కొత్త పథకాలు యోజనలు ప్రవేశపెడుతున్నది..."

"ఓకే. మీ పాయింట్ అర్థమయింది. ప్రభుత్వం వివిధ పథకాలు చేపడుతున్నది. ఇందిరా ఆవాస్ యోజన, ఏ ఆర్ డి పి, జవహర్ రోజ్‌గార్ యోజన, రాజీవ్ వికాస్ గ్రామ్, ట్రైసమ్ లాంటివి. కాని వాటి లక్ష్యాలు నెరవేరడం లేదు. అవి టార్గెట్ గ్రూప్‌కు పెద్దగా ఉపయోగపడడంలేదు. ఎలాగంటే... ఊఁ... ఒక గ్రాం నుండి శాంపిల్‌గా ఈ ముసలమ్మను తీసుకుందాం. ఆమె బతుకుదెరువులో ఏమన్నా మార్పు వచ్చిందేమో... పిచ్చాపాటీగా కబుర్లాడి కనుక్కుంటాను. మీరు గమనించండి..."

"యెములాడ కమాను... ఎప్పల్లేరు... ఖాదర్‌భాయ్... సక్కగ పోనీ..."

"ఏం... ముసలవ్వా... బాగున్నవా... ఈ తుఫాన్ ఎటో ప్రయాణం చేస్తున్నావ్?"

"దొరా... బాంచన్... నన్నేనా... ఏం జెప్పావె... ముసల్దాన్ని నడుం లేవనిత్తనేదు. ఐనా రెక్కాడితేగాని డొక్కాడని బతుకు ఎప్పుడు తీస్కపోతడో యెములాడ రాజన్న మాది కొండపురం బాంచను...

కన్నగురం పోయొత్తాన..."

"ఏమమ్మ మినవ్? వడ్లా జొన్నలా? ఎన్నెకురాల పొలం వున్నది?"

"పొలం మాకెక్కడిది బాంచను. నాలుగెకురాల శెల్క వున్నాది. శెల్కల ఓ యేడు పండుతది. మరోయేడు పండదు. జొండ్లు మాకు తింటానికేసాలయి. ఇగ అమ్మేదెక్కడ? లంగట్ల నాలు నులకసుట్టలు, అయిదు శాంతాళ్ళు అమ్ముత్తాన..."

"ఒక్కదానివే పోయొస్తానవ్? కొడుకులు, బిడ్డలు ఎంతమంది...?"

"లేకేంది. ఉన్నరు. ముగ్గురు కొడుకులు, ఒక బిడ్డ. నడిపోడు తాగితాగి కాలం సేసిందు. ముసలయ్య ఆ రంది లోటె కన్నుమూసిందు. ఏం జెప్పాలె బిడ్డ మాదోగోస..."

"కష్టాలు లేనోళ్ళు ఎవరు ఈ లోకంలో? చెప్పు..."

"పెద్ద కొడుకు బారెయిన్ పోయచ్చిందు. ఉన్నాయి ఊడగొట్టు కచ్చిందు. ఇప్పుడు పెంట జీర గొడ్తాండు. ఆనిక ఎగుసాయం పని తప్ప అల్లుడు పనిరాదు. కోడలు, మనుమరాలు ఆసరా అయితరు. నేను తాళ్ళు పేన్త. శిన్న కొడుకుది సీతమ్మ శెర. ఎక్కన్నో బస్సు కాలబెట్టిండ్రని, కూనీ సేసిండ్రని పోరగండ్ల కోసం పోలీసులు ఊరిమీద పడి ముగ్గురు పోరగండ్లను పట్టుకు పోయిండ్రు. వాళ్ళ పత్తా లేదు. మావోని కోసం కూడ అత్తాండ్రని తెల్సి ఈడుంటె బత్కవు కొడుకో అని అల్లుని దగ్గరకు తోలిచ్చిన. అల్లుడు రైసుమిల్లుల పన్జేతడు. ఈడు లారీల మీన గట్టాలెక్కిత్తాండట..."

"సర్కారు వాండ్లు ఇండ్లు జాగాలిస్తాండ్రు. స్కీములు, కుటీర పరిశ్రమలకు లోన్లు ఇస్తున్నరు కద. మరి అవి మీకందుతలేవా?"

"ఇస్కీమ్లు మాకు దెల్వది. మా వూరికి మొన్నమొన్ననే కరం టచ్చింది. వానాకాలం గోసం తొవ్వలు మోరీలు ఊకె లెగుతయ్.

రెండేళ్ళ కిందట గరీబోళ్ళకు ఇండ్లు అని కట్టించ్చింర్రు. షావుకారు దగ్గర అప్పుచేసి పెట్టె ఇల్లంచిందని సంబరపడ్డం. ఐతే ఏమయింది? ఒక్క వాన పెట్టుకే కూలిపోయింది. బేంకోళ్ళు దుడ్డెకొక్కులు ఇచ్చిండ్లు గని పోయినేడు కరువుల మేత సరిగ లేక సచ్చిపోయినాయ్."

"మీకు చుట్టాలు, పక్కాలు ఉన్నారా ఊళ్ళో... వాళ్ళేం చేస్తరు?"

"మా కులపోళ్ళయి ముప్పయి యిండ్ల దాకా ఉంటాయి ఊరవతల. ఏం జేత్తారంటె గదే పొలం పనులు, రైతుకూలీలు, చెర్వులకు సడుగులకు మట్టి మోసుడు, బాయిలకు పూడిక తీసుడు. యేసంగిల జరంత రికామ్ దొరికితే గిట్ల తాళ్ళు పేనుడు, ఇల్తార్లు కుట్టుడు... ఊళ్లె పోరగండ్లు శానమంది లేరిప్పుడు. పట్నాలకు పోయింర్రు. కూలీ పనికోసం..."

"మైగ్రేషన్ ఆఫ్ ద రూరల్ పూర్ టు ద టవున్స్... ఏడిస్టా ట్రైడ్ ఫ్యామిలీ సరె... సరే... నులక సుట్టలకు, తాళ్లకు ఎంత సంపాయిస్తవ్...?"

"ఎంత బాంచను? ఊకె అల్లుతనా? అబ్బి ఎంత కట్టం, ఎంత బండసాకిరీ? జంగళ్ళ ఈతవనంల తిరుగాలే... గౌండ్లోళ్లను, కామందులను బలిమివాడెలె. ఈత కమ్మ కోసుకోవాలె. అప్పుడుప్పుడు కొనుక్కత్తం. కమ్మను ఎండబెట్టి, శీరాలే. పేనేటప్పుడు జబ్బలు పడిపో తాయి. తొడలు, అరిశేతులు మంట పుచ్చుకుంటయ్, ఎన్నో పనులు సూసుకుంట ఈ ఎనుక పడితే నాలుగైదు సుట్టలయితై. శాంతాళ్లకు ఇంకెక్కువ కట్టం, కోడలు మోదుగాకు కోసుకొత్తది. రెండు మోపెళ్లు ఇతర్లు అయితే అయి ఊళ్ళనే కోమటి కిత్తం. యాభై కట్టకు పది రూపాలిత్తడు. ఇగ తాళ్ళంటవా... మా కట్టం ఎవలెరుక... గిట్టించి... గిట్టించి బేరమాడుతరు జనం. సుట్టకు ఐదు రుపాలత్తె గొప్ప, శాంతాడుకు పది రూపాల్. పరుపుకు ఐదు నాగటి అంర్రెకు

పదిహేను సొప్పున అమ్ముతం. ఇయ్యాల ఏం దినమో ముప్పయిఐదు రూపాలె దొర్కినయ్....?"

"మరి పైసలు పట్టుకుని ఎటు బోతున్నావ్..."

"సిరిసిల్లకు బొంచను... కొడుకు, అల్లుని ఇండ్లు ఒక్క దగ్గరే ఉన్నాయ్, చెర్వుకింద. మనుమలు, మనుమరాండ్లు కండ్లల మెదులుతాండ్రు. గీ వానలకు వరలదచ్చినయట ఊళ్ళె పానం గుటగుటమంటాది... ఎట్లున్నారో ఆళ్ళు..."

"కుమార్ గారూ... సిరిసిల్లలో వరద భీభత్సం... వార్త నిజమేనా చెరువు అంత పెద్దదా...?"

"ఏమంత పెద్దది కాదు. కాని మెరుపు వరదల మూలంగా పట్టణంలో చాలా ప్రాంతం జలమయం కావడం అప్పుడప్పుడు జరుగుతుంటుంది. ఏమిటి మీ భయం?"

"అబ్బ చీకటి పడుతోంది. పట్టణంలో బహుశా కరంటు ఉండదు. అది కల్లోల ప్రాంతమట కద మావాడి అడ్రసు వెతుక్కో లేక చావాలి చీకట్లో. మా వాడు ఎక్కడో శివానగర్‌లో ఉంటాడట. నాకు ఈ వూరు కొత్త. మా అబ్బాయి శ్రీను మొండి వెధవ. చక్కగా ఇంటర్‌లో జాయిన్ అవమంటె - నామాట, నా పెద్దబ్బాయి మాట వినకుండా - స్నేహితులతో - వాళ్లతో గంగలోనయినా దూకుతాడట. ఇక్కడి పాలిటెక్నిక్‌లో చేరాడు."

"మీరు గాభరా పడకండి.. మీ వాడు క్షేమంగా ఉంటాడు. అతని ఇల్లు కనుక్కునేందుకు నేను సహాయపడతాను..."

"పొద్దున్నే పేపరు చూపించి నా భార్య ఒకటె గగ్గోలు. సిరిసిల్లలో చెరువు తెగిందనీ, విపరీతమైన ఆస్తినష్టం... కొంచెం ప్రాణనష్టం కూడా జరిగిందని వార్తసారాంశం. అసలు శివానగరే ఎక్కడ. మా శ్రీను,

నల్గురైదుగురు స్నేహితులతో ర ద్దెకు తీసుకుని ఉంటున్నాడు. "

"శివానగర్ గడ్డ మీదనే వుంది. అక్కడి ఇండ్లు పక్కా ఇండ్లు. మా ప్రసాద్ అటె వెంకంపేట వైపు వస్తాడు. వాడి మిత్రుడి ఇల్లు అటువేపే... కుమార్‌సార్ మీరు ఈ చీకట్లో ఎటు పోతారు. ఈ రాత్రి మా యింట్లో ఉండండి. లేదా అందరం కల్సి అడ్వకేటు గారింట్లో బసచేద్దాం."

"సారీ... నాకు అర్జెంటు పని వుంది. పని ముగించుకుని రాత్రే హైదరాబాద్ వెళ్ళిపోవాలి."

"ఎలా వెళ్తారు? తంగళ్ళపల్లి రూటులోనూ బ్రిడ్జి నెర్రెలు బాసిందట రాకపోకలు బంద్."

"కుమార్ గార్ని అదరగొట్టకురా నేను తీసుకెళ్తాను. కామారెడ్డి మీదుగా వెళ్దాం సార్. నేనూ హైదరాబాదుకే వస్తున్నాను. నా స్నేహితుడు మహాదేవ్ కూడా... ఇంటెన్సివ్ స్టడీ సర్కిల్‌లో రేపట్నుంచే క్లాసులు ప్రారంభమవుతున్నాయి..."

"ఓహో... అందరి ప్రోగ్రాములూ ఫిక్స్ అయినాయన్నమాట... కుమార్‌సార్ మీ జరూరు పని ఏమిటో తెల్సి కోవచ్చా...?"

"ఇటు... దగ్గరికి జరుగు... చెప్తా... నేను వెంటనే మండలాఫీసర్ని కలవాలి. అతడు నా కజిన్. మున్సిఫ్‌జడ్జికి మంచి ఫ్రెండు. జడ్జిగారు క్లబ్బుకు వెళ్ళక ముందే కల్సుకోవాలి. ఆయనకు విసి దగ్గరి చుట్టం యూనివర్శిటీలో అసిస్టెంట్ రిజిస్ట్రార్ పోస్టు ఖాళీ అయింది. అది జారిపోకుండా..."

"అర్థమైంది. ఇది మీకు మంచి టర్నింగ్ పాయింటు. విష్ యూ ఆల్ సక్సెస్."

"వేములవాడ... దిగుండ్రి..."

"అరే జనమే [illegible]. వాన [illegible] పడు[illegible]ది. మెల్లంగ దిగుండ్రి జార్తది. కరంటు లేదు. పొద్దు గూకకముందే చీకటి [illegible]రుకత్తాంది."

"అబ్బో.... వాగు ఏం పొంగుతాంది.... రాజన్న మహిమ..."

"గుడికి పోవాలంటె ఎట్ల? గట్లనే... దిమ్మెలన్ని మునిగిపోయి వంతెన అమర్తాంది... అగో... మొక్కులున్నోళ్ళు, శివసత్తులు... చీలమండలు నీళ్ళల్లో మునుగంగ గుడి దిక్కు పోతానేవున్నరు...' '

"... కరెంటు ఎప్పుడు పోయిందో... నిన్నట్నుంచి చిమ్మ చీకటి ఊరంతా.... కనిపిస్తలేదా మేము పెట్రోమాక్సు లైట్లు పెట్టుకున్నం... పవర్లైన్లు గ్రిడ్ దగ్గరే కూలిపోయినయంట. ఎప్పుడు బాగయితయో తెల్వది...."

"రైట్... రైట్... ముసల్దానా సీట్లు ఖాళీగున్నాయి. గా ముంగటి సీటు మీద కూకో... ముల్లెల్నా సీటు మీన్నే పెట్టు..."

"ఇగ కూకుంట బాంచను. గీడ... అయ్యో దొర్సానీ... దూరమే కూకుంట అగ్గో... నా ముల్లేది... దేవుడో నా ముల్లె..."

"ఏమొర్రుతానవ్ పిచ్చి ముసల్దానా... ఏ సీటు కింద పెట్టినవో, ఎవ్వల కాళ్ళకాడ పెట్టినవో మంచిగ సూసుకో... జర లెవెయ్యి... డ్రైవరుసార్..."

"హోరి దేవుడో... రాజన్నో... కొడుకో... నా ముల్లె చిన్నమూట. ఎవడు మాయం జేసిండో... వాని దినాలుగాను... వాన్కి గత్తరరాను. కాలు దియ్యిబిడ్డ... జర కిందంత సూడనీ... ఊహు... కనపడ్తలేదు... అయ్యయ్యో నా రెక్కల కట్టం... నా నెత్తురు కార్చి సంపాయించినయి..."

"అబ్బ... లొల్లి... ముసల్ది ఊరువాడ ఏకం జేత్తాంది. ఇంకేం ముల్లెలే... ముదున్నాయి గద సరిగ్గ సూసుకో..."

"మూడున్నయి బాంచను.... ఇయిగాక ఇంకో శిన్నముల్లె...

మాయమయింది. నా కష్టం... నా సొమ్ము..."

"ఇంకో శిన్న ముల్లెనా.... మీదేసుకుని సత్తననుకున్నావా?.... పోతే పోనీ.... గమ్మునూర్కో..."

"ఏం పోయింది పెద్దవ్వా... ఏమున్నది అండ్ల? ఎక్కడన్నా ఎక్కంగదిగంగ మారిపోయినావా...? యాదికి తెచ్చుకో...."

"నా మూట కొడుకో... కన్నగురలం నాల్గు ముల్లెలు. వాగు దాటి నంక నాల్గుముల్లెలు.... మళ్లీ గా బస్సు దిగి.... గీ బస్సెక్కేటప్పుడు...."

"వాగొడ్డున మర్శిపోయినవా.... లేక బస్సులో...."

"ఔను గావచ్చు బిడ్డ... వాగొడ్డున పచ్చబస్సు... గదే... సర్వీసు ఎక్కి. అది సిరిసిల్లకు పొదనంగనే జప్పజప్ప దిగి గీ బస్సుల ఎక్కిన... అండ్లనే పోయినట్టుంది. ఎవడు పుణ్యం కట్టుకున్నడో... వాని కాళ్లేతులు పడిపోను...."

"పచ్చబస్సు... ఎర్రబస్సు... ముసల్ది గోల్‌మాల్‌గ మాట్లాడుతాంది. కుద్‌పరేషాన్‌లు, దునియాను పరేషాన్జేతుంది. అన్ని భస్సులెల్లిపో యినయ్... ఏ బెస్తోళ్ళసారూ.... నువ్వేదో జెప్పి ముసల్దానికి ఆశజూపెట్టకు...."

"ఎవ్వలయినా సామానే... నీ సూటుకేసో, చేసంచో, జబ్బసంచో పోతె మీరూరుకుంటరా? ఆ సర్వీసు ఈ బస్సెనుకనే వస్తుండె... కమాన్ దాటి ఇటు రావాలె... అగో వస్తాంది... రెండు నిమిషాలా పుదాం.... ఈ ఫిషర్‌మాన్ మనల్ని ఈ వేళ సిరసిల్లకు పోనిచ్చేటట్టులేదు. డ్రైవర్! ఆపకు!...."

"అబ్బబ్బ... పిశాచాల రొద.... మాకు సంధ్య వార్చుకునే సమయం మించి పోతోంది. బస్సు పోనీయ్యి నాయినా...."

"పొద్దుట్నుంచి ప్రయాణించి వళ్ళు ···నమయింది. మీ డిపార్టు

మెంటుది ఇదేం ప్రజాసేవ? ఇదేమన్నా సిటీబస్సా?..... డోర్స్టాప్ ద బస్.....?"

"మన సమయం విలువైందని మనం వర్రీ అవుతూంటె ఈ బాలసంత ముసల్దాని గోల ఏమిటి? వోహ్ క్లబ్బుకు టయమయిందంటె ఒక్క రోజు వేస్టునాకు..."

"బంగారు నగల మూట పోయిందా ఎవరిదన్నా? మరేందయ్యా అపుడు? ఇస్పీదుగ పోనీ. ఆవల పొద్దూకుతాంది... ఊళ్ళో మాకెన్ని పనులు?...."

"మంది బస్సాపద్దంటె యినబడ్తలేదా? వో ఖాదర్భయ్యా... ఎందుకో స్లో జేస్తనవ్....?"

"ఎదురుంగ గొడ్లమంద రోడ్లు దాటుతాంది..."

"గొడ్లమందను సూసి ఆపుతాండే... గొడ్లకాసే ఎర్రటి పిల్లను సూడ్డానికి ఆపిండా...."

"ఒక్క నిమిషమాల్యమైతే ఏం మగుతది? మళ్ళా ఇస్పీదు పెంచుతే అయిపాయె. అయిదు నిముసాలల్ల బస్సు సిరిసిల్ల చేరుకుంటది... డ్రైవర్సాబ్... ఎట్లనో అట్ల బస్సు స్లో అయింది కద.... జరంత ఆపు. వచ్చే సర్వీసును ఆపుమని ఇషార జెయ్యి. ఎవ్వలయినా బాధే అనుకోవాలె... ముల్లె దొర్కుతే ముసల్దాని అదురుట్టం.... దానికి కొండంత సంతోసం... అగో గదే ఎదురుంగట్టే బస్సు..."

"మీకు సాపలోడు మంచిగ దొరికిండు... మా గండానికే ఇండ్ల ఉన్నాడు...."

"ముసలవ్వా... ఇట్లురా... ఎసోంటి మూట - ఏరంగు?"

"వంకాయ రంగు బట్ట... గుమ్మడి కాయంత ఉంటది ముల్లె..."

".... వోయ్.... జర రోకాయించు బండి. యెనుక సీటోళ్ళకు అడ్డు

బుడ్డీ ముల్లె మర్శిపోయిందంట..."

"... ఇగో... గిదేనా... ఎవర్దీ ధనరాశి... మావోళ్ళు మాదిగాదంటె మాది కాదంటాండ్లు గీ చిరుగ్గుడ్డల మూటను... గిదేనేమో అడుగు...."

"వో బుడ్డీ... గీ బైంగన్ రంగు ముల్లె... ఇగో... ఇండ్ల వజ్రాలు, ముత్యాలు గిట్ల కట్టుంచినవా..."

"ఆc గదే బాంచన్... మీ కడుపు సల్లగుండ.... ఇటెయ్యి....."

"ఎంత పాయిరంగా అందకుని అలుముకుంటాంది ముల్లెను. అండ్ల రూపాల్ గిట్ల ఉన్నాయేమో....' '

"దాని కొడుకు గల్ఫుకు పోయ్యి వట్టి గెందుకు వచ్చిండు? ముసల్దానియి అన్ని అబద్దాలె... వాడు బంగారం బాగానే తెచ్చిండేమో... ఏర్పడకుండ పాత బట్టలల్ల కట్టి, బిడ్డ దగ్గర్కి తీసుకోపోతాంది...."

"అబ్బో... కొన్ని పల్లెటూరోళ్లు, ఏర్పడరు గని... పట్నపోళ్ళకంటె భాగ్యమంతులు."

"పెద్దవ్వా.... ముల్లె యిప్పి సూసుకో.... అన్నీ ఉన్నయో లేదో....."

"పిసుక్కుంట సూత్తాంది. కాని యిప్పుత లేదు. సరుకుబాగనే వున్నదేమో..."

"బుడ్డీ... దొంగలు వుషారుగుంటరు. లోపలి సరుకు మాయం జేసి రాళ్ళు రప్పలు పెడ్తరు. ఓ సారి మా సడ్డకుని సూటుకేసు పట్నంల ఎవడో చోరీ చేసిండు. అయితే మళ్ళీ దొర్కింది. హిప్పి చూస్కుంటే లోపట ఏమీలేదు ఓ యిటికమాత్రం ఉన్నది. గందుకనే చెప్తాన్నా. సూసుకో... మళ్ళా అయ్యో అని లొల్లి పెడితే బస్సులకెల్లి అవతల్కి నూకేస్త..."

"డ్రైవర్ సాబ్ గమ్మత్తుగ మాట్లాడుతాండు..."

"అగో... యిప్పుతాంది మూట... అపురూపంగ... పైలంగా..."

"ఏందే ముసల్దానా... ఏమున్నాయ్.... ఏంటియయ్యి....?"

"అవ్వేందో నల్లగున్నాయ్...."

ఆకారం బట్టి అవి అరటిపండ్లను కోవాలె బాగ మూగినాయ్.....

"అయ్యి... పేలాలు.... బురద అంటిందా.... కాదు బెల్లం కలిపిన పేలాల ముద్దలు - గవ్వి కారప్పూస... మురుకులు...."

"అయ్యో... ముసల్దాన... గివ్వేనా? ఉండవల్సినయి?"

"గివ్వె బిడ్డ.... ఇవ్వి లేకపోతే... పోంగనె సుట్టు అలుముకుని 'అమ్మా ఏం పట్టుకచ్చినవే మా కోసం' అనే మనుమలకు, మనుమరాండ్లకు ఎట్ల ముకంసూ పెట్టాలె?"

"థూ... థ్... ముసలిముండ... ఇగిలిత్తాంది... బోసినోరు పెట్టుకోని... ఏదో ఖజాన పోయినట్టు గుండెలు బాదుకున్నది...."

"కుమార్ సార్... జర ఇస్పీదు పెంచు. పొద్మ్యాక ముందే చీకట్లు ముసురుతనయి... నల్లగ..."

"మన ముకాల తీర్గ..."

"అరె... గీ సాపలోడు బాగా మాట్లాడుతాండు ఏందో... మర్యాదగ మాట్లాడు లేకపోతే..."

* * *